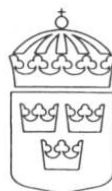

Riksdagens protokoll

1991/92:24

Onsdagen den 13 november

Kl. 9.00–12.30

Protokoll
1991/92:24

1 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott

Valberedningen hade enligt till kammaren inkomna protokollsutdrag *dels* på begäran av socialdemokraterna tillstyrkt att antalet suppleanter i utrikesutskottet utökades från 18 till 19, i socialförsäkringsutskottet från 18 till 19 och i socialutskottet från 17 till 18,

dels på begäran av centern tillstyrkt att antalet suppleanter i jordbruksutskottet utökades från 18 till 19.

Kammaren biföll dessa framställningar.

2 § Val av suppleanter i vissa utskott

Företogs val av en suppleant i vardera utrikesutskottet, socialförsäkringsutskottet, socialutskottet och jordbruksutskottet.

Kammaren medgav att valen fick ske i ett sammanhang.

Kammaren valde i enlighet med valberedningen förslag till

suppleant i utrikesutskottet

Sture Ericson (s)

suppleant i socialförsäkringsutskottet

Monica Widnemark (s)

suppleant i socialutskottet

Berit Andnor (s)

suppleant i jordbruksutskottet

Stina Gustavsson (c)

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 november.

1 Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 24

4 § Svar på interpellation 1991/92:7 om åtgärder mot främlingsfientlighet

Anf. 1 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Gudrun Schyman har ställt ett antal frågor till mig om regeringen avser att vidta åtgärder för att motverka främlingsfientlighet, rasism och diskriminering av invandrare. Frågorna gäller bl.a. lagstiftning mot etnisk diskriminering och åtgärder inom skolans område.

Rasism och främlingsfientlighet får aldrig tolereras. Sverige skall vara ett öppet land, präglad utav tolerans och öppenhet. Människor från skilda kulturer och med skilda livsåskådningar skall kunna leva här sida vid sida i god samverkan.

Vi känner tacksamhet för de insatser som gjorts av människor från andra länder i uppbyggnaden och utvecklingen av vårt gemensamma Sverige. Främlingsfientlighet och tendenser till rasism skall bekämpas. Ytterligare åtgärder mot diskriminering av invandrare skall vidtas.

Det går inte att dölja att det blåst snålare mot flyktingar och invandrare även i vårt land den senaste tiden. Runt om i Europa gör sig i dag strömningar gällande mot invandrare, främlingar och minoriteter, som kastar en starkt oroväckande skugga över en kontinent, som en gång för alla borde ha lärt utav sin egen historia.

Här får ingen tåga. Var och en av oss har som medborgare i Europa ett personligt ansvar att bemöta och bekämpa dessa strömningar. Vi politiker, som i demokratiska val fått väljarnas förtroende, har ett alldeles särskilt ansvar att klart och tydligt argumentera för tolerans och öppenhet. Rasism och främlingsfientlighet kan aldrig lagstiftas bort. De måste slås tillbaka med fakta och argument i en öppen debatt.

Även i vårt land har vi den senaste tiden fått se flera exempel på ytterligt allvarliga våldshandlingar och attentat riktade emot flyktingar och flyktingförläggningar. Dessa attentat kunde mycket väl ha fått ännu allvarligare följder än vad som har blivit fallet. Polisen och andra rättsvårdande myndigheter måste med bestämdhet medverka till att dessa handlingar beivras. Samhället måste klart visa att det ytterst allvarliga i sådana handlingar inte förringas eller tolereras.

Utredningen för åtgärder mot etnisk diskriminering (dir. 1990:37), som lämnade sitt delbetänkande i september 1991, föreslog att den som deltar i eller lämnar stöd åt en sammanslutning som ägnar sig åt rasistisk förföljelse genom att ligga bakom eller uppmåna till brott med inslag av våld, hot eller tvång skall kunna dömas för organiserad rasism och straffas med böter eller fängelse upp till två år. Detsamma skall gälla den som bildar en sådan sammanslutning. Utredningen föreslår också att rasistiska motiv eller rasistiska inslag i brott skall utgöra en allmän straffskärpningsgrund.

Efter det att betänkandet har remissbehandlats kommer regeringen att ta ställning till vilka åtgärder som krävs för att hindra rasistisk verksamhet.

Den nämnda utredningen arbetar för närvarande med frågan om lagstiftning mot etnisk diskriminering i arbetslivet. Enligt direktiven skall utredningen lägga fram ett lagförslag eller – som ett alternativ eller komplement till lagstiftning – föreslå hur frågan skall kunna lösas genom kollektivavtal.

Arbetet i denna del kan förväntas bli avslutat under första delen av år 1992. Regeringen avser att därefter lägga fram ett förslag som syftar till att det inte längre skall vara möjligt att diskriminera människor i arbetslivet på grund av etnisk härkomst.

Gudrun Schyman tar också upp frågan om arbetstillstånd för asylsökande. I regeringsförklaringen sade vi att asylsökande skall ges rätt att ta tillfälliga arbeten. Den föregående regeringen tillsatte i september en utredning (dir. 1991:86) som fick till uppgift att pröva under vilka förutsättningar och på vilka villkor asylsökande bör få arbete medan de väntar på beslut om uppehållstillstånd. Utredaren skall bl.a. ta ställning till om vissa asylsökande bör undantas från skyldigheten att ha arbetstillstånd eller om någon form av temporära arbetstillstånd bör införas. Utredningen skall enligt sina direktiv vara färdig senast den 30 juni 1992. Min avsikt är att i vissa avseenden ändra direktiven och påskynda detta arbete.

Skolan skall, enligt min och regeringens uppfattning, skapa respekt för och vidareutveckla demokratins principer om tolerans, samverkan och lika-berättigande. En viktig uppgift för skolan blir att understryka alla människors lika värde oavsett kön, religion eller etnisk tillhörighet samt att aktivt motverka tendenser till främlingsfientlighet och rasism. Ansvaret för att främja aktningen för varje människas egenvärde åvilar enligt skollagen all personal i skolväsendet.

Samtidigt varken kan eller får skolan lämnas ensam i denna uppgift. Framför allt föräldrarna, men naturligtvis också andra vuxna som barn och ungdomar kommer i kontakt med, måste ta sitt ansvar. Inte minst vi folkvalda måste våga angripa dessa problem och vidta de åtgärder som krävs. Det gäller såväl allmänt beträffande opinionsbildning som att skapa tydliga lagar och andra regler som undanröjer så mycket som möjligt av grogrunden för den propaganda som främlingsfientliga grupper sprider.

Enligt min uppfattning måste arbetet i skolan vara tålmodigt i syfte att på lång sikt öka toleransen och påverka normer och attityder. Risken är stor att insatser inom detta område annars blir ytliga och fragmentariska. Riksdagen beslöt 1985 att undervisningen skall präglas av ett interkulturellt synsätt. Enligt den av skolöverstyrelsen (SÖ) utförda nationella utvärderingen av skolan föreligger vissa brister och problem på detta område. Jag utgår ifrån att skolverket noggrant följer utvecklingen.

I arbetet med en ny läroplan kommer frågan om ett tydliggörande av målen för skolan vad gäller bl.a. etik och humanism att behandlas.

Liksom Gudrun Schyman är jag mycket oroad för att en stor andel ungdomar med invandrarbakgrund går ut ur skolan utan fullständiga betyg. Orsakerna till detta måste analyseras.

För elever med invandrarbakgrund gäller att mer än 20 % av dem som lämnade grundskolan saknade ett eller flera betyg. De vanligaste orsakerna är, enligt SÖs rapport 1991:14, att eleven haft anpassad studiegång, hög frånvaro och att undervisning i ämnet kolliderat med undervisning i hemspråk och/eller svenska som andra språk. För många ungdomar, med i vissa fall mycket bristfällig skolunderbyggnad, som kommit till Sverige under högstadietiden är det självfallet också svårt att få samma kunskaper som andra ungdomar.

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

Regeringens ambition är att höja kvaliteten på skolans alla stadier. Detta gäller självfallet för alla elever. Det är därför viktigt att alla elever deltar i all obligatorisk undervisning i skolan.

Också utanför skolan där barn och ungdomar möts är humanism och människovärde viktiga att värna. Opinionsbildning mot främlingsfientlighet måste därför bedrivas på flera håll, inte minst i samband med de aktiviteter som barn och ungdomar utövar på sin fritid.

Herr talman! Främlingsfientlighet och rasism måste alltid bekämpas med flera medel. Detta ser den nya regeringen som en av de viktigaste uppgifterna när Sverige nu står på tröskeln till ett gemensamt Europa, ett Europa som sedan länge oåterkalleligt är ett mångkulturellt Europa, där människor med olika kultur, tro och hudfärg skall leva som goda grannar och medborgare i öppenhet och respekt för varandra.

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka Birgit Friggebo för svaret. Jag vill börja med att konstatera att jag är övertygad om att vi är mycket överens i grunden om dessa frågor och i synen på att detta är mycket viktiga frågor som måste tas upp till ytan nu och diskuteras öppet och offentligt av så många som möjligt och att vi befinner oss i ett allvarligt läge. Detta har ett brett stöd även utanför riksdagen. Vi har i dag kunnat läsa i tidningarna och höra på radion om en stor nationell samling mot rasism och främlingsfientlighet. Detta tycker jag att man tacksamt skall notera.

Jag är inte belåten med interpellationssvaret. Jag tycker att det saknas konkreta åtgärder och förslag. Utifrån den allvarliga situation som vi faktiskt befinner oss i är det ett i många avseenden lamt svar som visar på för litet handlingskraft.

När det gäller fråga nr 1 om kriminalisering av organiserad rasism har jag tagit del av betänkandet och förslag som nu är ute på remiss. Och jag undrar naturligtvis om regeringen stöder de förslag som förs fram där om att kriminalisera denna typ av organisationer. Om regeringen gör det, vilket jag hoppas att den gör, finns det all anledning att gå till verket fort. Denna lagstiftning skulle kunna användas i dag t.ex. mot organisationen VAM, vitt ariskt motstånd, som såvitt jag förstår skulle falla mycket väl inom ramen för denna typ av lagstiftning. Jag anser att det i detta läge är mycket angeläget att skynda på detta arbete och att inte låta det dra ut på tiden för mycket. Jag skulle vilja fråga om regeringen stöder förslagen och om regeringen i så fall är beredd att skynda på detta.

Svaret på min fråga nr 2 om lagstiftning mot etnisk diskriminering är såvitt jag förstår ja. Det är bra. Detta är nämligen ett förslag som har förhalats länge av den tidigare regeringen. Det lades fram ett förslag redan 1983, och det lades fram ett nytt förslag 1989 av den dåvarande diskrimineringsombudsmannen. Det är därför bra att man nu vill göra slag i saken. Sedan är vi väl överens om att en lagstiftning i och för sig inte löser dessa diskrimineringsproblem utan att det måste till ett samlat åtgärdsprogram som börjar mycket tidigare.

När det gäller min fråga nr 3 om arbetstillstånd för asylsökande har jag också tagit del av den förra regeringens tillsatta utredningsdirektiv. Jag upp-

fattar dem som mycket negativa. De andas någon form av känsla av att här till är jag nödd och tvungen, och de uttrycks i mycket negativa ordalag. Jag skulle vilja fråga i vilket avseende som man nu planerar att ändra direktiven och påskynda detta arbete, om direktiven kommer att bli mer positivt hållna, vilket jag hoppas.

Mina frågor nr 4 och 5 berör skolans område. I denna del tycker jag att interpellationssvaret är mycket allmänt hållet. Det är mycket allmänna fraser i vackra ordalag men mycket litet av konkreta förslag och åtgärder. Detta är kanske det viktigaste området just nu att ta tag i, dvs. vad som händer på skolans område, inte minst mot bakgrund av valet, då en del rasistiska organisationer fick nästan 10 % av rösterna i skolvalet i en del skolor. Det är då inte tillräckligt att säga att man utgår från att skolverket noggrant följer utvecklingen eller att den nya läroplanen kommer att tydliggöra målen när det gäller etik och humanism. I detta sammanhang måste något göras genast. Jag anser att läget är sådant att man måste ifrågasätta om statens ansvar för behandlingen av dessa frågor inte skall utvidgas till att också gälla skolans område och inte bara själva flyktingmottagningen, de asylsökande och upphållstillstånden. Detta är ju en kommunal angelägenhet i dag, men kommunerna saknar möjligheterna, pengarna och kompetensen, skulle jag vilja säga. Lärarna i skolan är inte utbildade och har inte kunskap om detta.

Jag tycker att man skulle göra någon form av insats på nationell basis och i varje skola och i varje klass under en period redan under hösten ha en intensiv information och utbildning om dessa frågor. Då får man ta in folk utifrån. Man får vända sig till Amnesty, till asylkommittén och till flyktingar i Sverige och ta i anspråk alla krafter som står till buds för att föra diskussioner och möta denna våg av främlingsfientlighet.

Jag hade hoppats att svaret skulle innehålla besked om att regeringen nu skulle sätta in ett stort åtgärdsprogram redan under hösten för att bemöta dessa angrepp som presenterats. Men jag hoppas att jag kan få några sådana positiva svar om att man från regeringen planerar något mer än att bara passivt följa utvecklingen och förvänta sig att skolan skall klara av detta själv. Jag tror inte att den gör det.

Även beträffande invandrarungdomarnas dåliga skolbetyg och deras möjligheter att hänga med i skolan behövs det extra stöd. Jag tror att man får föra en diskussion om att kommunerna skall tillföras extra stöd både i form av pengar och i form av personer för att klara detta. Om dessa ungar ramlar ut ur skolan går de med stor sannolikhet en kriminalitet till mötes, och sedan är cirkeln sluten. Då är vi tillbaka i främlingsfientligheten.

Anf. 3 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Låt mig inleda med att fördöma de, om inte terroristdåd – man skall väl vara försiktig med orden – så i varje fall, ligistdåd som tyvärr har inträffat alltför många gånger i vårt land under de senaste åren mot framför allt asylförläggningar.

Herr talman! Det är min bestämda uppfattning att människor – oavsett om man är brun, gul, svart eller vit – skall bedömas på samma sätt. Det är inte efter sitt utseende eller sin hudfärg som man skall bedömas, utan man skall bedömas utifrån sitt agerande. Jag kan förstå att det är fruktansvärt för

en liten mörkhyad jugoslavisk flicka som i skolan går segrande ur en diskussion eller som vinner en tävling att sedan av den som har förlorat bli kallad för svartskalle. Det måste vara fruktansvärt för ett barn att behöva uppleva någonting sådant. Jag hoppas att vi alla tillsammans skall kämpa för att situationer av det slaget blir färre och färre, så att de till slut över huvud taget inte förekommer här i Sverige.

Om man vill kritisera flyktingpolitiken – och det kan man ha vissa skäl att göra – skall man aldrig kritisera enskilda asylsökande eller flyktingar. Om man skall kritisera skall man alltså kritisera de politiker som har beslutat om den situation som vi har i dag. Jag tycker faktiskt, herr talman, att det senaste valet visade på något i den riktningen. För samtliga tre partier som här i riksdagen mycket skarpt kritiserade den s.k. 13 december-överenskommelsen – det är inte säkert att det är den som är orsaken till att det gick dåligt i valet – blev valresultatet mycket dåligt.

Det talas här om att högerextremister har fått ett ökat stöd i skolvalen, och det kan stämma. Men jag tror att det litet grand är fråga om en plojverksamhet. Det är trots allt så, herr talman, att rösträtten i Sverige gäller från det att man är 18 år gammal. Den gränsen har satts i förhoppning om att människor i den åldern är litet klokare och gör andra värderingar och överväganden innan de lägger sin röst på ett visst parti. Det är väl helt klart, och även dokumenterat, att de partier som är extremt invandrarfientliga inte har haft några som helst framgångar i det riktiga valet, och det är väl ändå det som måste mätas.

I debatten talas det också om att ungdomars förståelse för den svenska flyktingpolitiken har minskat under senare år. Men det är alltid svårt att bedöma undersökningar av det slaget. I den svenska debatten har man svårt att skilja mellan äpplen och päron – dvs. mellan invandrare och flyktingpolitik. Nämda iakttagelser vad gäller ungdomar är inget att förvånas över.

I våras tog jag del av en stor undersökning publicerad i flertalet tidningar. Av denna undersökning framgår att stödet för flyktingpolitiken kraftigt har minskat under de senaste åren. Ytterst intressant att notera är det faktum att inte ens de partier som i Sveriges riksdag kraftigt vill liberalisera flyktingpolitiken fick en majoritet av sina sympatisörer med sig – tvärtom.

Gudrun Schyman refererade i sin interpellation till vad docent Charles Westin säger. Teoretiskt är han säkert mycket mera välutbildad och kunnig än jag. Men jag tror att han har fel när han säger att ett av de avgörande skälen till dagens attityder mot flyktingpolitiken skulle vara att en stor majoritet av Sveriges riksdag skärpte densamma i december 1989. Jag tror inte att det är så.

Så vill jag ta upp ett område som kanske är litet besvärligt. Av de utläningar som har beviljats asyl i Sverige under de senaste åren är en minoritet flyktingar enligt Genèvekonventionens definition. Många av de andra – och det är bara att kontrollera med internationella flyktingexperter eller med FNs flyktingkommissarie – är ekonomiska eller sociala flyktingar. Jag förstår, herr talman, dessa människor mycket väl. Kan man lämna en eländig ekonomisk och social tillvaro för att få det bättre tar man den chansen. Det förstår jag alltså. Men det har icke ett dyft med politiskt flyktingskap att göra.

Svenska folket blir ju dagligen i media itutat att ekonomin i Sverige aldrig har varit så dålig som den är nu, att det aldrig har varit så många människor som nu som har löpt risk att bli utan arbete och att det aldrig har varit så många ungdomar som nu som i storstäderna löpt risk att bli utan bostad. Att i det läget förespråka en liberalare asylpolitik, som till största delen innebär att människor som är ekonomiska eller sociala flyktingar skall få komma hit i större omfattning, tror jag är orsaken till att svenska folket i hög grad har svårt att förstå den nuvarande flyktingpolitiken.

Till sist, herr talman, en annan sak. Egentligen har jag mycket att säga, men taletiden räcker inte till för att ta upp alla saker. Vi har i dag i Sverige en debatt om flyktingar och om asylpolitik. Minsta lilla kritik mot liberaliseringar gör att man placeras i facket rasister. Det är väl inte fel att kritisera. Men fortsätter man med den typen av politik blir debatten mycket besvärlig här i Sverige.

Anf. 4 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Den interpellation angående åtgärder mot främlingsfientlighet som Gudrun Schyman har framställt är i allra högsta grad värd en debatt.

De signaler som nu i undersökningar och på annat sätt så klart ljuder om ökad intolerans mot invandrare måste tas på djupaste allvar. Terroristdåd mot flyktingförläggningar och det ökade stödet för extrempartier med invandrarfientlig inställning är bevis på att vi i Sverige inte klarat av flyktingpolitiken på ett helt tillfredsställande sätt.

Sverige skall vara präglad av tolerans och öppenhet när det gäller att hjälpa flyktingar och invandrare. Därför gäller det att analysera orsakerna till att främlingsfientligheten nu tycks öka och dessutom bli hätskare.

De frågor som Gudrun Schyman ställer angående lagstiftning mot etnisk diskriminering, angående kriminalisering av rasism och angående stöd åt rasism är naturligtvis relevanta och kan med fog ställas. Delvis har de också besvarats här av bostadsministern.

Samma sak gäller givetvis frågan om lagstiftning mot etnisk diskriminering på arbetsmarknaden.

Svaren borde vara givna. Alla människor är lika mycket värda och skall därför behandlas likvärdigt.

Det som folk med invandrarfientlighet i allmänhet retar sig på är att flyktingar och invandrare erhåller pengar för sitt uppehälle utan motprestation. Oftast tror man dessutom att det rör sig om betydligt större summor än vad det i själva verket är fråga om.

Från human synpunkt med avseende på invandrare och flyktingar som i de allra flesta fall mår dåligt av att gå sysslösa, men också från en rent psykologisk aspekt med avseende på den svenska allmänheten, vore det önskvärt att asylsökande får rätt till åtminstone tillfälliga jobb under väntetiden.

Även om det i nuvarande lågkonjunktur kan vara känsligt med större konkurrens om jobben borde reglerna ändras så, att asylsökande kan få ta jobb eller verka i tillfälliga verksamheter. Jag tror att vi på sikt vinner på att en sådan förändring snarast genomförs.

Herr talman! De frågeställningar som jag nu har talat om och som Gudrun

Schyman aktualiserat är akuta och viktiga. Tyvärr räcker det, enligt min mening, inte med enbart dessa åtgärder.

Det finns djupare frågor som bör ställas och som i görligaste mån bör besvaras. Åtgärder bör också vidtas. Delvis har bostadsministern och även Gudrun Schyman i dagens debatt kommit in på dessa frågor.

Vad beror den ökande främlingsfientligheten egentligen på? Hur uppkommer den, och hur kan man avstyra den? Frågorna är inte lätta att besvara, och några entydiga svar kan knappast ges fullt ut. Det är desto viktigare att ta itu med dem och finna så bra lösningar som möjligt.

Några funderingar kan föras till torgs:

I Sverige har vi i flera decennier eftersatt etik- och moralfrågor. Skolans strävan efter att vara värdenetrå i religiösa frågor har också lett till en uttunning av undervisningen i etik- och moralfrågor. Ingen har fått pådyvlas en uppfattning som på något sätt skulle kunna anses som religiöst betingad. Detta är enligt min mening ett felaktigt och alltför räddhåset synsätt. Efter sådd kommer skörd, och om man inget sår kommer ogräs.

Skolan skall inte bara lära, utan också fostra för livet. Detta gäller också förskolan. Vårt västerländska kulturarv, de kristna grundvärderingarna och den kristna etiken, är givetvis den grund som skola och förskola bör fostra efter. Detta förebygger bl.a. rasism, men också en rad andra negativa företeelser i samhället.

En annan företeelse som kan ha betydelse för ökningen av sådana destruktiva verksamheter som har blivit allt vanligare i Sverige, och som utan moraliserande förtecken bör kunna diskuteras, är äktenskapens minskade genomsnittliga varaktighet. Den lilla trygga familjegemenskapen har under de senaste decennierna blivit i genomsnitt allt kortvarigare och allt mindre trygg. Många barn upplever svåra slitningar i dessa sammanhang och kan i sin rotlöshet söka sig till t.ex. rasistiska grupper.

Utan att, som jag tidigare sade, lägga moraliserande aspekter på detta förhållande, kan man åtminstone ställa frågan om inte de alltmer splittrade familjeförhållandena kan påverka barns och ungdomars innersta på sådant sätt att rasism, nynazism och andra icke önskvärda företeelser får grogrund och kan slå rot.

Jag tror att det är viktigt, för att "mota Olle i grind", att vi vågar diskutera ökad främlingsfientlighet, och för den delen även andra destruktiva samhällsföreteelser, också utifrån denna typ av synpunkter.

Anf. 5 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Vi har väl alla med stor oro sett hur tendenser till ökad flyktingfientlighet breder ut sig i vårt land. Jag delar helt invandrarministerns åsikt om att det är viktigt att vi, som ändå har fått allmänhetens förtroende att sitta här i Sveriges riksdag, klart och öppet deklarerar: Detta tolererar vi inte.

Vi måste naturligtvis arbeta för en ökad öppenhet och för en ökad förståelse. Människor som har flyktingskål skall naturligtvis tryggt kunna finna en fristad i vårt land. Detta tycker vi är självklart. Det är dystert att notera att en begynnande rasism är på gång också i vårt land, även om vi inte hade trott det.

Vad gör vi då? Jag anser att invandrarministern har redovisat en ganska fin katalog över regeringens goda ambitioner på detta område. Jag delar helt åsikten om att rasism och främlingsfientlighet aldrig kan lagstiftas bort. Den rätta känslan måste finnas i våra hjärtan. Men självfallet är det också viktigt med de lagar och de signaler som vi ger från detta hus.

Utredningen om etnisk diskriminering i arbetslivet är nu föremål för re-
missbehandling, och jag skall inte föregripa den debatten. Men när det gäller
förbud mot rasistiska organisationer tror jag verkligen att det finns skäl för
oss att fundera över om vi inte då kommer ur askan i elden. Gör vi inte ont
värre genom att helt förbjuda dessa organisationer? Jag har faktiskt den
åsikten. Jag har gjort tolkningen att vi i denna kammare har varit relativt
överens om den saken. Jag är alltså mycket, mycket tveksam till en sådan
lagstiftning.

Jag har ganska många års erfarenhet av flyktingfrågor och invandrapoli-
tiska frågor, efter arbetet i socialförsäkringsutskottet. Jag skulle vilja säga
några saker som jag tror är viktiga för att vi skall få en ökad förståelse för
invandrar- och flyktingpolitiken.

Först och främst gäller att vi har så klara och entydiga regler som möjligt
för vilka som är flyktingar och vilka som inte är det. Jag anser att flykting-
konventionen är en god grund, men den är av gammalt datum och bör natur-
ligtvis moderniseras på något sätt. Där är det svårt att ange en klar färdrikt-
ning, men vi menar att vi måste samordna vår flyktingpolitik med övriga
Europas. Jag har tolkat det så att det också är den nuvarande regeringens
åsiikt. Begreppet konventionsflykting kan utgöra en grund, men dessutom
bör vi ha en liberal och generös bedömning. Jag tycker att det som framkom
i den utredning som låg till grund för en proposition, som sedermera inte
lades fram, där man säger att "där det uppenbart strider mot humanitetens
krav att en människa inte fått stanna här" är den komplettering som behövs.
Däremot är jag mycket tveksam till att helt återgå till de gamla bestämmel-
serna. Det vill jag gärna säga redan nu.

En mycket god information till kommuner och även till allmänheten är
viktig. Där har förvisso skett en hel del på senare år. Det har förekommit
många missförstånd genom att invandrarverket alltför snabbt har vidtagit
vissa åtgärder, lagt ut flyktingförläggningar osv. Men det har hänt mycket,
och vi skall gå vidare på den vägen, tycker jag, och verkligen ge människor
en god information om vilka regler som gäller. Tala om vad asylbidraget in-
nebär, och att det absolut inte rör sig om de väldiga summor som framkom-
mer i debatten! Det är rena missförstånd. Vi har också redan åstadkommit
att de flyktingar som kommer ut i våra kommuner får lån i stället för bidrag.

Jag tror också att undvikande av särbehandling av invandrare är viktigt.
Jag tänker på vissa bedömningar som har gjorts i domstolarna, där man har
dömt mildare för att den åtalade har varit invandrare och haft en annan kul-
tursyn. Jag tror att detta är ägnat att skapa fientlighet. Det är viktigt att
svensk lag får gälla i Sverige, och att särbehandling skall undvikas så långt
möjligt är. Det är sådana saker som är grogrund till fientlighet, enligt min
erfarenhet.

Rätten till arbete för asylsökande tror jag är en viktig åtgärd. Det är en
sak som vi har framfört från vårt parti i många år och som nu tycks vara på

väg att förverkligas. Tyvärr är det nu mycket ont om arbete, men principen måste vara riktig, att man inte tvingar människor in i bidragsberoende. Här måste vi också förklara för människor att som lagarna för närvarande är utformade har de asylsökande inte rätt att arbeta. Man tittar snett på dem för att de bara uppbär bidrag. Men det är vi själva som har skapat de lagarna.

Att man får arbeta på förläggningarna är mycket viktigt, att man inte tvingas till passivitet. Människor vill jobba. Jag vet det av erfarenhet. Man vill inget hellre än att på något sätt bidra. Jag vet också att det förekommer mycket mer sådant nu.

Till sist skulle jag vilja säga att jag blev glad när jag i dag hörde radions Klarspråk. En elev sade: Vi vill gärna vara med och hjälpa till. Se till att vi får studiedagar i skolan där vi verkligen tar upp de här frågorna. Tillsammans med hemmen och skolan och med tillvaratagande av elevernas egna ambitioner, de finns förvisso i stor utsträckning, skall vi nog komma en bra bit på väg när det gäller att motarbeta den flyktingfientlighet och rasism som, jag säger det återigen, vi i Sveriges riksdag på alla sätt måste bekämpa.

Anf. 6 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Till att börja med vill jag instämma med flera av de tidigare talarna och säga att det var utomordentligt bra att Gudrun Schyman framställde den här interpellationen. Interpellationen har blivit än mer aktuell medan den har legat och väntat på svar.

Frågan om att bekämpa rasism och främlingsfientlighet är i dag en av de viktigaste frågorna att diskutera i denna kammare. Även om kampen måste föras på flera fronter – jag skall senare återkomma till det – skall vi ha klart för oss att rasismen i sig är en politisk ideologi som måste bekämpas med politiska medel av politiker.

Det är oehört viktigt att vi i parlamentets kammare visar enighet omkring rasism. De politiska partiernas företrädare måste gemensamt ta avstånd samt visa beslutsamhet och en vilja att pröva de politiska instrument som finns till förfogande. Det första man då tänker på är just lagstiftning.

Efter det att kommissionen mot främlingsfientlighet och rasism hade föreslagit ett par lagstiftningsåtgärder, kom det i gång ett utredningsarbete som nu fortskrider. Jag noterar att också Birgit Friggebo nu deklarerar att detta arbete kommer att fullföljas av den nya regeringen. Det är alldeles utmärkt att så sker.

Det finns all anledning att när det gäller lagstiftning mot rasistiska organisationer hysa tveksamhet om hur denna lagstiftning skall utformas och hur effektiv den kan bli. Lagstiftningen får inte utformas så, att den i själva verket slår tillbaka och så att säga gör självmål. Det är ett grannliga arbete att överväga en sådan lagstiftning. Jag hoppas att remissbehandlingen går snabbt, så att vi snart kan få ett förslag.

Jag skulle bli glad över att få ytterligare ett förtydligande på den här punkten. Gudrun Schyman påpekade att de politiska partier som i dag är representerade i regeringen har haft olika uppfattningar om huruvida det skall till lagstiftning eller ej. Jag tror att den frågan delvis skär genom de politiska partierna. Detsamma gäller huruvida man kan åstadkomma en effektiv lagstiftning när det gäller diskriminering på arbetsplatserna.

Detta med arbete åt asylsökande har blivit en stor symbolfråga. Det har blivit precis som ett trollspö: om asylsökande bara får arbete, försvinner all rasism och främlingsfientlighet. Erfarenheterna från andra länder pekar knappast på detta. Även där är jag beredd att medverka till en prövning av under vilka former man kan tillåta asylsökande att arbeta, om man tror att det hjälper. Jag tror uppriktigt sagt inte att detta kommer att vara någon sorts Columbi ägg, allra minst med den arbetsmarknadssituation som i dag råder. Den dag när de asylsökande får rätt att arbeta kan det tvärtom visa sig att de ändå inte får något arbete. Då kan det vändas emot dem och man kan komma att säga: Titta, nu får de arbeta, men det gör de i alla fall inte.

Tyvärr hoppar debatten om främlingsfientlighet och opinionen från tuva till tuva på det sätt som passar. Det finns alltid något annat argument att ta till i stället. Jag har många gånger när jag har varit ute och talat på skolor fått känslan av att man anser att samtidigt som vi politiker naturligtvis har ett stort ansvar är det min tjänsteplikt att tycka som jag gör.

Det är viktigt att också andra krafter medverkar i detta arbete. Det två krafter som vi har att förlita oss till är skolorna och folkrörelserna. Jag vill bara understryka det som Birgit Friggebo säger i sitt interpellationssvar, nämligen att skolan inte får lämnas ensam i denna uppgift.

Skolan är ganska maktlös om samhället runtomkring, om föräldrarna och om alla andra visar att de har en annan uppfattning än vad skolan står för i dessa frågor. Detsamma gäller när våldet ute i samhället glorifieras, både underhållningsvåld och andra företeelser. Här måste ju skolan få ett stöd från samhället utanför för att det budskap som skolan försöker förmedla skall bli trovärdigt.

Den andra kraften är folkrörelserna. Jag kan till min glädje konstatera att det i dag i en av de största dagstidningarna presenteras en omfattande folkrörelsekampanj som ABF har tagit initiativ till. Det bådär gott, och det är precis vad som behövs i dag.

Det är även viktigt att de goda krafterna lokalt sluter sig samman och ordnar solidaritetsmöten, fackeltåg och annat. Vi kan inte bara förlita oss till de gamla, stora och etablerade folkrörelserna. Det finns mycket nytt som kan uppstå som en motvikt till de andra krafterna.

Herr talman! Till sist vill jag varna för påståendet att det har blivit rumsrent att tala i främlingsfientliga termer och att vara rasist. Bara för att vi säger att det är rumsrent, kan det bli rumsrent. Jag tycker att vi i denna kammarare bör vara överens om att det inte är rumsrent att i Sverige i dag uttrycka rent främlingsfientliga eller rasistiska åsikter.

Anf. 7 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Vi är alla skrämde av det som vi under de senaste veckorna har fått uppleva i form av ökad främlingsfientlighet och inslag av rasism i Sverige, ett land som har varit tolerant och med öppna gränser där människor har kunnat vara säkra på att finna skydd, åtminstone under de senaste åren.

Under debatten har statsrådet givit besked om vad som kan göras för att komma till rätta med problemet. Det är viktigt att dessa åtgärder också förverkligas.

Det finns också skäl att förmedla en bättre kunskap till riksdagsledamöterna. När man lyssnar till denna debatt, undrar man om en del riksdagsledamöter vet vad som har beslutats och hurudana förhållandena är ute i landet.

Jag har tagit med mig en broschyr som statens invandrarverk har producerat. Den heter Överlagda lögner. Jag rekommenderar denna broschyr till läsning och att den sprids till alla riksdagsledamöter.

I broschyren beskrivs hur de organisationer som skall övertyga oss om att förhållandena är mycket märkliga i svensk flyktingpolitik går till väga. Dessa organisationer använder alla knep som står till buds för att verka övertygande och ge intryck av att stå på en fast grund. I verkligheten plockar man ut vissa yttranden som inte äger giltighet. Med den okunskap som genomsnittet kanske har kan vi då tro att detta är sanningen. Därför kan det vara svårt att bemöta detta i debatten.

Det finns bl.a. ett flygblad som talar om att etik och moral skall in på skol-schemat, och det håller alla med om. Etik och moral är inne just nu. Sedan slår man i en annan mening fast att flyktingarna har fått ränte- och amorteringsfria lån. Det är viktigt att vi gör klart för oss hur situationen ser ut. Vi måste ha kunskap för att kunna bemöta de felaktiga påståendena. Jag rekommenderar därför till läsning invandrarverkets broschyr Överlagda lögner. Där kan man bl.a. läsa att flyktingarna inte får ränte- och amorteringsfria lån. Det är väl en kunskap som en del inte besitter, om jag förstått debatten riktigt.

Som politiker måste vi bekämpa och bemöta de ökade tendenserna till främlingsfientlighet. I detta arbete är det viktigt att vi har kunskaper, så att vi kan bemöta felaktiga påståenden.

Vi i centern har under ett antal år försökt att bidra till att motarbeta och förebygga främlingsfientlighet. Vi har också tidigare inbjudit de politiska partierna och folkrörelserna att delta i olika kampanjer. Det har i stor utsträckning varit fråga om punktinsatser som har blivit följden av de initiativ som har tagits. Det är viktigt att denna verksamhet är ständigt pågående och att man aldrig får ge avkall på insatsernas styrka.

Vi måste också se på hur resurserna för invandrarverkets sätt att bereda ett bra flyktingmottagande har använts. Resurserna har inte varit tillräckliga för att uppfylla de krav som ställdes när den stora flyktingvågen kom i slutet av 80-talet. Detta har också bidragit till att förhållandena har blivit sämre. Min förhoppning är att så inte skall bli fallet framöver, utan att det skall finnas resurser till ett bra omhändertagande av de flyktingar som söker sig till vårt land. Vi har ju förbundit oss att ge skydd åt dem som söker skydd.

Det är många som har sagt att vi aldrig får tolerera rasism och främlingsfientlighet, och då måste vi också stå upp och bemöta sådana tendenser. Jag är inte alldeles övertygad om att man gör detta på bästa sätt genom att förbjuda rasistiska organisationer. Jag tror att man måste gå andra vägar, eftersom det är starka krafter i organisationerna i fråga. Ibland kan det vara bra att lyfta fram organisationerna och visa hur illa de beter sig och på vilka grunder de för fram sina frågor.

Som det sagts tidigare tror jag att folkrörelserna och skolan har en stor uppgift, liksom också vi politiker och allmänheten. Vi måste vara med i ett krig mot de rasistiska tendenserna. Alla intressenter måste vara med. En

lång rad frivilliga organisationer önskar inget högre än att få vara med i det här arbetet, och därför måste det också ställas resurser till förfogande. Det vi nu sätter i gång får inte heller bara bli en uppflammande verksamhet som sedan dör ut. För att det skall bli någon effekt måste verksamheten pågå under en längre tid. Eftersom det förekommer rasistiska strömningar i det övriga Europa, krävs det att vi använder oss av de möjligheter som finns för att hindra en ännu allvarligare spridning.

Anf. 8 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tycker att statsrådets svar på interpellationen är positivt. Det är ett värdefullt bidrag till den nu mycket behövliga kampen mot rasism och främlingsfientlighet. Vi talar ofta om att vi är emot rasism, men det är minst lika viktigt att framhålla att vi är *för* kampen för människors lika värde och *för* att vi skall ha ett öppet samhälle med goda relationer mellan olika folkgrupper, vidare att vi skall ha en generös, aktiv och solidarisk invandrar- och flyktningpolitik.

Det är väl ingen som har påstått att man genom lagstiftning kan komma till rätta med de här problemen. Detta sägs ofta av dem som inte är så mycket för lagstiftning. Men ett faktum är att vi i dag har en lagstiftning om olaga diskriminering och om hets mot folkgrupper och en rättslig reglering då det gäller den offentliga delen av arbetslivet. När det gäller den privata marknaden har vi däremot ingen lagstiftning. Vi har det på bostadsmarknaden. När man säger att det inte går att lösa problemen genom lagstiftning vill jag framhålla att lagstiftningen ändå är ett bra hjälpmedel för att komma till rätta med en hel del av det som måste beivras. Dessutom är lagstiftningen ett viktigt stöd för opinionsbildningen. Det är mycket viktigt att människor får klart för sig att lagen, samhället, regering och riksdag står på de diskriminerades sida. Lagen är härvidlag ett viktigt hjälpmedel.

Justitiekansler Hans Stark har lagt fram ett bra betänkande. I betänkandet skriver han att det statistiskt sett under de tre senaste åren i genomsnitt var tredje vecka har riktats någon form av attentat mot en flyktingförläggning i Sverige. Det förslag som justitiekanslern lägger fram för att beivra den organiserade rasismen är ju inte ett dugg mera långtgående än den lagstiftning som vi har emot enskilda. Även enskildas frihet begränsas ju av förbudet mot diskriminering och förföljelse. Därför tycker jag att det är rimligt att man lagstiftar mot att sådant förekommer i organiserad form, särskilt om man gör som justitiekanslern föreslår. Jag hoppas att man vid remissomgången och den vidare behandlingen inser att det föreligger ett behov på det här området.

När det gäller den rasistiska brottsligheten eller brottsligheten med en invandrar- och främlingsfientlig bakgrund är det viktigt att alla resurser sätts in för att beivra överträdelserna. Jag har gång på gång sagt att det är lika viktigt att bekämpa denna typ av brottslighet som att bekämpa narkotikabrottslighet, ekonomisk brottslighet och våldsbrottslighet. Det är därför som jag tycker att statsmakterna bör säga ifrån att beivrandet av denna brottslighet bör vara en prioriterad sak.

Efter omfattande undersökningar vet vi att information dess värre inte spelar den stora roll som vi tror. Detta innebär inte att vi inte skall fortsätta

att informera. Men det är den ihärdiga och kvalificerade undervisningen som spelar en mycket stor roll. Därför är svaret bra, men jag tycker att man måste markera att det finns ett stort behov av att få in betydligt fler kvalificerade lärare på det här området. Vidareutbildningen av lärare är dess värre eftersom, men det är också många andra som måste komma in i bilden.

Till slut vill jag säga att jag hoppas att man inte avskaffar diskrimineringsombudsmannen. Det skulle vara en helt felaktig signal om ämbetet slogs ihop med något annat. Tvärtom finns det ett starkt behov av en förstärkning av diskrimineringsombudsmannens möjligheter och resurser.

Anf. 9 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Låt mig först uttrycka glädje över den samsyn som ändå visas beträffande dessa allvarliga problem när representanter för de olika partierna uppträder i Sveriges riksdags talarstol. Jag tycker också att det är glädjande att notera alla de initiativ som nu tas ute i skolor och organisationer och i föreningslivet. Det är viktigt att också vi medverkar till att ge de här signalerna och att vi personligen deltar i de olika manifestationer som nu är i gång.

Jag är inte motståndare till lagstiftningen, men avgörande för resultatet är övertygelsen i människornas hjärtan och värderingarna, liksom förankringen hos det svenska folket när det gäller öppenhet och humanism. Det är viktigt att humanismens företrädare blir synliga, att de deltar i protester, informerar, tar debatter och vågar ställa upp, även om det kan upplevas som en småblåst.

Ett litet problem är att vi trots allt inte har särskilt stor kunskap om vilka värderingar och attityder som finns. Det talas om rasism. Ibland tycker jag kanske att man tar med för många människor när man använder begreppet. Det är klart att det finns en hård kärna av människor som är rasister. Men sedan finns andra människor som känner främlingsfientlighet. Det finns många människor som är rädda. Det måste angripas på ett annat sätt, med upplysning, information och ökad kunskap. Jag har på nära håll sett ungdomar som på bara en vecka helt har ändrat uppfattning, när de har fått klart för sig vilken omfattning invandringen har i Sverige, dess kostnader, vilka bidrag och lån som finns och vilka regler som gäller. Från att ha varit aktiva motståndare har de på en vecka ändrat sig, som en omvänd hand. De har upplevt sig vara bluffade när det gäller kunskap och information. Därför är det oerhört viktigt att vi skaffar oss en bättre kunskap om de värderingar som finns: Vad är det människor är rädda för? Vad ligger bakom den ökade främlingsfientligheten?

Det är också viktigt att vi inte rusar i väg med ytliga kampanjer av olika slag och tror att vi skall fixa detta om vi skickar i väg litet pengar till föreningslivet osv. Detta är mycket mer grundläggande frågor som har blommat upp under senare tid, men som har sin rot i en utveckling under en längre period.

Gudrun Schyman tyckte att svaret inte var så konkret. Jag tycker faktiskt att det är ganska konkret. Vi vet att vi har fört en diskussion tidigare i Sveriges riksdag om de rasistiska organisationerna, där vi har varit inriktade på att vi måste hitta verkningsfulla medel. Utredningsresultatet är inte inriktat

på att förbjuda organisationer som sådana utan just personerna som deltar i verksamheten. Det kan vara en elegant lösning. Men låt oss se vad remissinstanserna säger innan vi binder upp oss.

När det gäller etnisk diskriminering på arbetsmarknaden har regeringen lovat att lägga fram ett förslag. När det gäller möjligheten att arbeta under väntetiden har jag deklarerat att jag vill snabba upp arbetet och delvis ändra inriktningen. Det handlar om att man på ett tidigare stadium kanske skall få arbeta och att det gäller riktiga arbeten. I direktiven talas det rätt mycket om att man skall "hjälpa till" i olika avseenden.

När det gäller skolans område är det viktigt med långsiktighet. Jag har pekat på att läroplansarbete pågår, som ju styr uppläggningsen av hela vår undervisning på lång sikt. Jag har pekat på de krav på ökad kunskap över huvud taget i skolan som vi vill åstadkomma. Jag har också pekat på att det är viktigt att invandrarbarnen deltar fullt ut i den obligatoriska undervisningen.

Jag vill tacka Sten Andersson i Malmö för den inledande deklARATION han gjorde. Men sedan började han tala om att skolvalen var ren plogverksamhet och att de vuxna ändå inte hade röstat på dessa partier. Uppgifterna om att 10 % skulle vara rasister var felaktiga. Men det finns skolor där en fjärdedel av eleverna har röstat på dessa partier. Det handlar om ungdomars attityder, att våga göra det, att kunna göra det, vare sig man har gjort det på skoj eller på allvar. Detta har långsiktiga effekter inför framtiden, när dessa ungdomar blir vuxna och skall rösta.

Gullan Lindblad tog upp frågan om det s.k. 13 decemberbeslutet. Vad det handlar om är att tillämpa svensk lag. Grunden för de undantagsregler som användes föreligger inte längre. Så sent som i går redovisade invandrarverket att mottagningsförhållandena nu är annorlunda än i december 1989. Därmed har grunden för de särskilda skälen bortfallit. Det handlar då om att återgå till en strikt och fast tillämpning av gällande svensk lag.

Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag delar Birgit Friggebos uppfattning om och glädje över den stora enigheten. Jag vet att det har funnits en mycket stor enighet inte minst mellan våra partier. Det gäller inte minst den senaste frågan om 13 decemberbeslutet. Nu vill jag bara ställa frågan, så att jag får alldeles klart för mig: Är detta beslut nu upphävt, och har direktiv gått till invandrarverket att 13 decemberbeslutet inte längre gäller? Det vore väldigt bra om vi fick ett klart besked här i kammaren om detta och också fick reda på om invandrarverket har uppfattat de direktiven, så att det inte råder något tvivel om det.

Många har här diskuterat frågan om kriminalisering och undrat om det är det rätta sättet. Det förslag som justitiekanslern har lämnat, som jag också tycker är bra och väl avvägt, handlar inte om att förbjuda organisationer. Det handlar om att kriminalisera enskildas befattning med särskilt farliga rasistiska sammanslutningar, som inte bara i politiska termer uttrycker sig främlingsfientligt utan som också säger att de med våld är beredda att se till att det de står för skall gå i uppfyllelse. Jag menar att den beskrivningen stämmer in på t.ex. organisationen Vitt ariskt motstånd, som säger att man

skall utrota utlänningar med våld. Jag kan inte förstå att vi i det svenska samhället skulle tillåta att människor stöder en sådan organisation genom att vara medlemmar eller ge pengar osv. Det vore verkligen att förvirra begreppen.

De delar där jag var otillfredsställd med svaret gällde framför allt skolans område. Jag menar att det i dag saknas möjligheter för skolan att på ett effektivt sätt snabbt gripa sig an dessa växande problem. Skolan har inte kompetensen och resurserna och inte heller utbildningen. Statens ansvar för hur invandrare och flyktingar tas emot och behandlas måste kanske också utsträcka sig till att gälla undervisningen och skolans område, åtminstone under en övergångsperiod, i ett sådant läge som det vi befinner oss i nu. Det läget är så pass extraordinärt att det behövs extraordinära insatser och detta genast, vilket inte står i motsättning till det långsiktiga arbetet, läroplansarbetet osv. Läget är så allvarligt att man måste tänka sig att göra saker som är extraordinära. De resurserna finns inte i skolan. Vi skall naturligtvis delta. Många andra måste delta, vara beredda att åka ut till skolor och prata, att sprida information och kunskaper. Men det behövs något extra för att det skall bli en reaktion snabbt.

Jag vill också kommentera det som kds representant sade i debatten om etik och moral och att det har att göra med kristendomen. Jag vill påstå att religionen är en privatsak. Etik och moral är någonting som vi alla skall leva upp till. Att avbrutna äktenskap skulle leda till rasism och nazism tycker jag är att föra diskussionen på tok för långt.

Anf. 11 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Ny Demokrati lyfte fram invandrar- och flyktingpolitiken under valkampanjen. Då inträffade det att vi blev betraktade som rasister, för att vi tog upp och vågade belysa dessa svåra frågor. Vi menade att problemet i grunden har varit och kanske fortfarande är politikernas sätt att föra flyktingpolitiken. Vi upplevde att politiker resonerar på en nivå medan det svenska folket tycker och säger någonting helt annat. Det är så att säga konflikten mellan dessa två synsätt som vi upplevde och fångade upp. Vi tog också upp dessa problem till debatt.

I valkampanjen sade vi att Sverige skall ta emot politiska flyktingar i den mängd samhället kan assimilera. Vi är faktiskt bara 8 miljoner invånare i detta land. När vi tog emot 60 000 per år fungerade det inte.

Vi sade också att man bör ge lån i stället för bidrag. Bidragen har väckt mycket ont blod hos svenskar. Det är svårt för många att förstå varför människor kommer hit och får förmåner, när samhället inte klarar av att t.ex. ge vård och omsorg när det gäller åldriga anhöriga. Det är svårt för vanligt folk att förstå.

Vi sade också att man skall ge de asylsökande temporära arbetstillstånd. Det finns få saker som är så nedbrytande för människor som just sysslolös-
het.

Att svenskar upplever att utlänningar kommer hit och utnyttjar vårt bidragssystem utan att göra rätt för sig är troligen en av de största orsakerna till främlingsfientligheten här i Sverige. Så har vi upplevt det när vi har talat

med folk i Sverige. Att ge temporära arbetstillstånd menar vi är ett viktigt medel för att bekämpa fientlighet och rasism.

Vi har fått det samhälle som politikerna har gett oss. Vi har bl.a. fått en normlös skola. Det är bl.a. frukterna av det som vi ser i dag. Vi måste reformera skolan. Vi måste också sätta in åtgärder på kort sikt, bl.a. av det slag som Gudrun Schyman gav förslag på. Vi menar att vi med alla sätt måste bekämpa rasism. Vi skall inte särbehandla människor. Jag tänker på vad Gullan Lindblad sade om att inte särbehandla elever. Gudrun Schyman tog upp detta med hemspråksundervisning, som faktiskt kolliderar med den vanliga skolundervisningen. Vi menar att det är språket man kommunicerar med, om man skall assimileras och tas in ordentligt på ett bra sätt i ett samhälle. Man måste lära sig svenska ordentligt.

Avslutningsvis vill jag säga att jag tycker att det är roligt att Ny Demokratis åsikter har slagit igenom i andra partier och att våra åsikter i dag faktiskt har blivit rumsrena. Det var de inte för några månader sedan.

Anf. 12 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka för de vackra orden i statsrådets beröm för mitt inledningsanförande. Man kan vara oroad över resultatet i vissa skolval. Man jag tror och hoppas att det är en tendens som avtar ju närmare myndighetsdagen ungdomarna kommer. Vi har ju satt upp en myndighetsålder med tanke på att människor då skall ha en bättre möjlighet att bedöma olika politiska riktningar.

Herr talman! Det har i debatten talats om att det är viktigt att låta asylsökande komma i arbete så fort som möjligt. Jag har under gårdagen och i morse haft kontakt med invandrarverket. Jag hade nämligen hört att denna debatt har förts i Norge. I Norge har man ändrat tillbaka igen och beslutat att inte låta asylsökande arbeta mer än i undantagsfall. Det sades att det är viktigare att förkorta väntetiderna. Nu har man i Norge en väntetid på sex månader. Det är ungefär vad som gäller i Sverige för avgörande i första instans. I Norge har man provat detta, och resultatet blev inte det avsedda.

Herr talman! Det talas om att kriminalisera rasistiska organisationer. Dessa partier har i alla tider varit små och obetydliga i Sverige. De har ofta kunnat räknas på ena handens fingrar. De har varit små därför att de icke har varit förbjudna. Jag är rädd för att om man kriminaliserar och glorifierar denna verksamhet, då ger man den växtkraft och näring på ett sätt som den absolut inte förtjänar.

Det är möjligt att Gudrun Schyman läste rätt innantill, men jag fattade faktiskt inte. Hon vill inte förbjuda rasistiska organisationer men förbjuda människor att ta kontakt med sådana organisationer. Är inte en organisation en förening av människor av kött och blod? Det var litet svårt att hänga med där.

Sedan tror jag, herr talman, till sist att vi skall vara litet bestämdare i vissa fall. Men ibland blir debatten litet löjlig. I Skånetidningarna debatterades det för någon vecka sedan om det var rasistiskt att kalla negerbollar för negerbollar. Om vi för debatten på den nivån, då är vi losers från början.

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

Anf. 13 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tar fasta på Birgit Friggebos uttalande om att vår kunskap behöver förbättras. Det gäller då inte bara i allmänhet, utan det gäller faktiskt också beslutsfattares och myndigheters kunskaper på det här området.

Inte sällan åberopas en hel del undersökningar som tidningar och andra gör, och det på ganska lösa grunder. Vi har några stora, väldigt väldokumenterade undersökningar, som gjordes på sin tid av diskrimineringsutredningen. Jag tycker att det vore av värde, om statsrådet tog initiativ till en stor och bred undersökning, så att vi får faktisk kunskap.

I förslaget från justitiekanslern sägs att det avgörande är om sammanslutningen kan sägas ha ägnat sig åt förföljelse genom att ha deltagit i eller uppmannat till vissa typer av rasistiska brott, nämligen sådana med inslag av våld, hot eller tvång. Sedan har han ett förslag om straffskärpningsgrund. Jag tycker att det förslaget från justitiekanslern är väl avvägt, och det ligger väl inom ramen för vad man kan ha med i brottsbalken.

På möten där man har diskuterat rasismen har jag många gånger hört sägas att det s.k. Luciabeslutet den 13 december 1989 har haft en negativ effekt när det gäller invandrarfientligheten och rasismen i landet. Man har menat att fientligheten har tilltagit sedan det beslutet fattades, och detta har man då förklarat med att det ansågs innebära en så stor reträtt från samhällets sida i en kritisk situation att det gav vatten på kvarn åt de främlingsfientliga. Jag tror därför att Bengt Westerberg har rätt, när han säger att han är alldeles övertygad om att beslutet ökade fientligheten mot flyktingar.

Beslutet var generellt. Det gällde tillbaka i tiden, och det gällde framåt. Det är väldigt viktigt nu, Birgit Friggebo, att det beslutet, som har anknytning till enskilda fall, snabbt förändras så att vi får ett klart besked om att de särskilda skälen som ledde till en restriktivare flyktingpolitik nu är borta. Det är väldigt viktigt i det här läget att det blir klarlagt.

Anf. 14 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tycker att det är mycket bra att vi är överens i de stora övergripande frågorna i uppfattningen rörande rasism och främlingsfientlighet, som invandrarministern här har sagt. Jag tycker också att det är väldigt värdefullt, om vi kan diskutera dessa frågor i den lugna och sansade ton som vi har haft i debatten här i dag. Detta är mycket svåra frågor, och jag tror att det är viktigt att de olika åsikterna får skära sig mot varandra.

Jag har ganska många års erfarenhet av flyktingpolitik. Vi kan kanske diskutera vems uppfattningar det är som har blivit accepterade efter hand. Jag skall inte ta upp den debatten, men jag tror nog att de partier som i många många år har arbetat med de här frågorna ändå är de som har lagt fast flyktingpolitiken och uppfattningen hos svenska folket. Det vill jag ha sagt.

Jag delar absolut uppfattningen att vi skall använda ordet rasism med sparsamhet. Jag lyssnade vid något tillfälle på ett föredrag av diskrimineringsombudsmannen, där han verkligen ville inskräpa: Lär er att skilja mellan rasism och fientlighet och kanske ifrågasättande, ett främlingskap helt enkelt. Det är väldigt stor skillnad mellan rasism och att vara frågande och kanske fientlig.

Men tyvärr är det väl så, herr talman, att det är ren rasism vi har fått se tendenser till på senare tid. Därför är det ytterligt viktigt att den här debatten inte bara äger rum i dag utan att den fortsätter bland dem som är politiskt ansvariga.

Inte heller jag tror så mycket på tillfälliga kampanjer, även om de kanske kan vara en liten signal. Däremot sätter jag väldigt stort värde på det enträgen goda arbete som våra organisationer utför, inte minst de fackliga organisationerna när det gäller möjligheten att bereda människor arbete. Jag tänker t.ex. på SACOs fina arbete därvidlag.

Jag tänker också på fadderskap och sådana saker, som jag tror är väldigt viktiga. Om svenska familjer lär sig att umgås med våra invandrare, finner man också att det är väldigt mycket vi har att lära och att det är berikande för vår kultur att de har kommit hit.

Sedan delar jag uppfattningen att vi skall ha en strikt och fast tillämpning av svensk lag. Vi kan diskutera om det är den något striktare tillämpningen som har gjort att det kommit färre flyktingar – vad som var hönan och ägget – men jag skall i dag inte ta upp den debatten.

Vad som är viktigt är att vi kommer fram till en gemensam ståndpunkt i de här frågorna, att vi håller en fast kurs i så stor enighet som möjligt i Sveriges riksdag. Det vill jag verkligen understryka.

Anf. 15 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag vill helt hålla med Hans Göran Franck, när han trycker på att våra myndigheter måste beivra brottslighet och rasistiska handlingar. Här vet jag att det finns organisationer, inte minst Röda korset, som har ägnat sig åt att bevaka polismyndigheten.

Det har funnits fall där polisen har lagt ner förundersökningen och där någon genom att ligga på har påverkat att den tagits upp igen, och man har sedermera också hittat de skyldiga. Jag tycker att det är alldeles utomordentligt viktigt att varje form av rasistiska handlingar beivras.

Jag känner ingen tveksamhet i frågan om att diskrimineringsombudsmannen skall vara kvar. Jag tycker att situationen som den är nu just visar att det är riktigt.

Harriet Colliander tar upp en del saker här och påstår att andra partier nu, på några månader, har anslutit sig till Ny Demokratis uppfattningar.

Ny Demokrati har i valrörelsen envetet talat om att bidrag skall göras till lån. Andra politiker har suttit med och fattat beslut som innebär att det redan är på det sättet. Riksdagen har redan omvandlat bidrag till lån. Men Ny Demokrati fortsätter kampanjen, trots allt.

Att asylsökande skall få arbeta under väntetiden har det förts en enveten kampanj om under årtal här i riksdagen. Nu har vi fått en regering som också tänker genomföra det kravet. Då finns det ingen anledning för Ny Demokrati att komma och slå sig för bröstet för den sakens skull.

Vi har kritiserat sättet att ta emot flyktingar, de långa väntetiderna och koncentrationen i flyktinglägren. Nu har vi fått en regering som tänker ändra på dessa förhållanden. Det här är inte någon ny fråga. Ny Demokrati har inte påverkat det på minsta sätt.

Jag tycker att det är tivelaktigt av Ny Demokrati, när man driver dessa

sakliga ståndpunkter, som det är väl värt att vidta förändringar i, att kombinera dessa med att tala om "den stora mängden" som flödar in och ställer åldringar mot människor som kommer från andra länder. Det är ett försåtligt sätt att bedriva debatten. Det är försåtligt att anklaga alla andra partier för att över huvud taget inte ha intresserat sig för de brister och problem som har funnits i flyktigmottagandet.

Maj-Lis Lööw tog upp frågan om arbete. Det är klart att det inte är fråga om något Columbi ägg att få arbeta under väntetiden. Men det rör sig om två saker. Den ena är att de som väntar skall ha möjlighet att försörja sig, framför allt när de väntar länge. Det sticker i ögonen på det svenska folket att människor inte får försörja sig, och det skapar en grogrund för avundsjuka. Den andra saken handlar om de asylsökandes välbefinnande. Det finns ingenting som är så deprimerande som att få gå länge och vänta och inte ha något att göra, dvs. att inte kunna få respekt för sitt eget människovärde.

Just frånvaron av möjligheterna att få arbete och ha något att göra blir ju ett skäl till att människor sedan får stanna i Sverige. Det är alltså på grund av att de mår så dåligt. Då är det alltså inte de ursprungliga skälen som bedöms utan de senare tillkomna humana skälen. Dessa skäl har alltså framkallats på grund av att människor mår dåligt.

Karin Israelsson läste högt ur invandrarverkets alldeles utmärkta informationsmaterial Överlagda lögner. Här finns det på ett mycket enkelt sätt tillgång till de allra flesta argument man behöver när man möter olika lögner beträffande invandrare och invandringspolitiken. Jag rekommenderar verkligen att detta material sprids i vida kretsar. Materialet är enkelt och lättförståeligt och dessutom sant.

Gudrun Schyman och Hans Göran Franck tog upp det så kallade Luciabelutet. Beslutet är ännu inte upphävt. Det kommer att upphävas under den närmaste tiden – förhoppningsvis under december månad. Det kräver en viss förberedelse tid att återgå till den normala ordningen att tillämpa svensk lag strikt och med en fast praxis.

Jag tror att decemberbeslutet har spelat en större roll när det har gällt legitimiteten att uttrycka främlingsfientliga åsikter än vad det har gjort för de faktiska besluten i de enskilda ärendena. Jag är alldeles övertygad om att det inte var den tidigare regeringens, och inte heller Maj-Lis Lööws, avsikt med beslutet. Men jag tror att det är den effekt som beslutet har haft. Det är därför av utomordentligt stor betydelse att vi återgår till den normala ordningen och att vi klart uttrycker att vi i detta demokratiska och öppna samhälle inte tolererar rasism och främlingsfientlighet.

Anf. 16 KJELL ELDENSJÖ (kds):

Herr talman! Gudrun Schyman kritiserade mig för mitt uttalande om etiken och moralen. Jag menar att etiken och moralen måste utgå från någon grundvärdering, annars blir det lätt en relativ etik och moral. Jag menar att vårt västerländska kulturarv, de kristna grundvärderingarna, är mycket bra grundvärderingar. Den åsikten tänker jag fortsätta att ha.

Jag tror också en hel del på min åsikt att allt fler splittrade familjer resulterar i fler ungdomar som får svåra uppväxtförhållanden. Det kan i sin tur leda till rotlöshet som sedan kan göra att de kommer snett i livet.

Det var inte alla partier som kritiserade det s.k. 13 december-beslutet, Sten Andersson i Malmö, som det gick dåligt för i valet. Han drog en något felaktig slutsats i sitt första inlägg.

Jag konstaterar med glädje att vi alla drar åt samma håll i den här frågan, även om vi har litet olika nyanseringar i debatten. Vi måste med kraft bekämpa främlingsfientligheten.

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Sten Andersson i Malmö har svårt att hänga med när jag talar i talarstolen. Det går bra att läsa snabbprotokollet. Men det går också bra att läsa det betänkande vi talar om, Organiserad rasism, där det finns ett förslag om att kriminalisera enskilda personer som stöder organisationer som med våld vill genomföra rasistiska och främlingsfientliga idéer. Det finns en vits i detta. Skälet är, att om organisationer förbjuds går de kanske under jorden, och då blir organisationerna svårare att hantera. Läs betänkandet i stället för att stå här och argumentera om förslag som inte ens har väckts!

Etik handlar om rätt och fel, Kjell Eldensjö. Moral handlar om hur vi omsätter detta i praktiken. Det har ingenting med religion att göra. Det är en privatsak vilken religion man utövar. Jag respekterar alla som utövar en religion, t.ex. kristendomen. I ett mångkulturellt samhälle, som vi alla säger oss tala för, får vi väl också acceptera att människor utövar olika religioner. Man skall inte blanda ihop begreppen.

13 december-beslutet är ännu inte upphävt, Birgit Friggebo. Det var bra att få ett besked. Det har ju florerat olika besked i debatten. Min fråga är naturligtvis varför beslutet ännu inte är upphävt. Så sent som i våras hade vänsterpartiet och folkpartiet en gemensam reservation i konstitutionsutskottet där vi sade att beslutet saknar laglig grund. Jag förstår då inte varför folkpartiet nu i regeringsställning inte omedelbart upphäver detta beslut som saknar laglig grund. Det är för mig en gåta. Det vore bra att få besked om varför det är så.

Jag har också tagit upp frågor som rör skolans område. Det är fler i debatten som har tagit upp frågan om den oro vi alla har för att skolan inte klarar den situation som råder just nu. Det råder brist på resurser och kompetenta lärare. Det behövs människor utifrån som kommer in i verksamheten. Det behövs ett organiserat motstånd i skolorna nu, redan under hösten. Jag tycker att regeringen också skall bidra till att det kommer till stånd. Det är fråga om att ta ansvar och inte bara skjuta över problemen på kommunerna eller hänvisa till det långsiktiga arbetet. Det långsiktiga arbetet behövs också, men det behöver även uppmärksammas att det råder en särskild situation i dag i vårt samhälle.

Det här gäller alla folkrörelser och oss alla som kommer att delta i olika manifestationer. Det behövs också signaler från regeringen, att regeringen känner ett ansvar som man är beredd att ta och att man är beredd att gå ut i skolorna och genomföra en särskild motkampanj redan under hösten.

Anf. 18 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Harriet Colliander sade att det är den normlösa skolan som ger dessa effekter. Om jag har förstått saken rätt, har man både i Tyskland

och i Österrike enormt starka normer och värderingar i skolundervisningen. Men det hjälper inte för att bekämpa rasismen och främlingsfientligheten. Där måste finnas något mer. Jag tror att Sveriges sätt att hantera frågan är rätt sätt. Det gäller att hitta ett större engagemang och att ha medkänsla. Det gäller att kunna motarbeta egoismen, som jag tror ligger bakom att vi inte unnar andra att dela det överflöd som vi trots allt har i vårt land. Det finns många sådana frågor att undervisa om.

När det gäller asylsökande och rätt till arbete, har centerpartiet också gått med på att frågan behöver utredas. Vi ser en viss fara i att ta bort begreppet asylsökande. Det är inte i första hand arbete man söker när man söker asyl. Då har man ett skäl att lämna sitt hemland, och det är ett skydd man i första hand söker.

Det är sedan alldeles riktigt, att när Sverige inte klarar av att behandla asylansökningarna inom rimlig tid, måste det ges möjligheter till någon typ av arbete. Det är det som nu skall utredas, och det tycker jag är riktigt. Men det är inte i första hand arbete som skall erbjudas när någon kommer hit som asylsökande, utan det är ett skydd. Det skyddet måste vi slå vakt om. Dagens debatt handlar om att motarbeta främlingsfientlighet och att ta emot de asylsökande med de resurser som finns.

Kyrkornas samfund har på många sätt bidragit till att göra situationen på flyktningförläggningarna uthärdliga för de människor som har suttit och väntat på beslut.

När det gäller 13 december-beslutet är faktum det – och det borde man veta – att det i dag ges betydligt fler uppehållstillstånd till dem som har kommit hit efter det att 13 december-beslutet fattades. Det har utvecklats nya normer. Överskrider väntetiden ett år får den sökande uppehållstillstånd. Vi har ett betydligt mer generöst system i vårt land efter det att 13 december-beslutet fattades än vad vi hade före.

Det finns en viss oro för att återgå till de förhållanden som rådde innan 13 december-beslutet fattades. Frågan är om vi klarar den flyktninginströmning som nu pågår – och om Sverige ger signaler till de icke seriösa människor som sysslar med flyktningverksamhet i någon form av "resebyråverksamhet". Vi måste påminna varandra om att se till att den "resebyråverksamheten" inte kommer i gång igen om Sverige återgår till de förhållanden som rådde innan 13 december-beslutet fattades.

Debatten har varit bra, och det är viktigt att vi fullföljer debatten på alla nivåer. Alla i den här salen bör läsa Överlagda lögner. Det behövs, inte minst för Ny Demokratis räkning.

Anf. 19 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag vill först vända mig till Birgit Friggebo och bemöta påståendet om försåtlighet – att ställa åldriga anhöriga mot flyktingar som kommer till Sverige.

Vad jag sade och vad jag menade var, att jag kommer från verklighetens folk. Jag har inte varit politiker i 20 år. Jag har fortfarande en levande dialog till människorna ute i samhället, och jag har fortfarande örat mot marken så att jag uppfattar vad folk säger och tycker.

Många svenskar har svårt att förstå att det finns mängder av bidragspengar

för människor som kommer hit och som inte gör rätt för sig. Det väcker ont blod – när vi inte kan få vård och omsorg när det gäller våra åldriga anhöriga. Folk har svårt att förstå sammanhanget.

Vi i Ny Demokrati har blivit anklagade för att vara rasister, bl.a. av framstående representanter för folkpartiet. Vi sades vara rasister för att vi ville att flyktingar, när de kommer till Sverige, skall tas om hand på bästa sätt. Vi har sagt att flyktingar inte skall sitta i läger i årtal. Vi har sagt att man skall ge dem mjuka lån och arbetsmöjligheter i stället för bidrag. För detta har vi blivit anklagade för rasism.

Det är skönt att i denna kammare höra att alla är så enstämmiga om att åtgärder måste vidtas och att vi i stort sett är eniga om inriktningen. Det är oerhört skönt för Ny Demokrati att kunna sudda ut rasismanklagelsen och rasismstämpeln som partiet har fått på sig. Det gläder mig alldeles oerhört mycket.

Anf. 20 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag har aldrig påstått att ni i Ny Demokrati är rasister, men ni har av okunskap fiskat i grumligt vatten. Det är uppenbart för alla som studerat ert budskap i valrörelsen. Jag tycker på något sätt att Harriet Colliander fortfarande gör det när hon säger att människor inte kan förstå varför det finns mängder av bidrag. Det är just denna kunskap det handlar om: det finns inga bidrag med guldkant för invandrare och flyktingar i Sverige i dag. Vi måste hjälpas åt och gå ut och tala om det i stället för att stå t.o.m. i denna talarstol och säga sådana saker. Vi måste tala om hur det förhåller sig, varför man kommer och på vilka villkor man lever här.

Birgit Friggebo säger att hon inte tror att det var Maj-Lis Lööws avsikt med decemberbeslutet att utlösa en främlingsfientlighet. Jag är tacksam för att hon inte tror det om mig. Men jag frågar mig: Vad tänkte riksdagen på den dag man stiftade lagen? Det skrevs in en lagparagraf där det sades att om flyktingmottagandet utsätts för så stora påfrestningar att man inte klarar mottagandet på ett värdigt sätt, skall konventionsflyktingar komma i första hand. Lagparagrafen byggde på den principen, men vi utvidgade det till att omfatta dem som i övrigt har starka skyddsbehov. Stiftade riksdagen en lag med den innebörden att främlingsfientligheten skulle utlösas den dag regeringen använde sig av paragrafen? Det är väl ändå inte rimligt att riksdagen kan ha tänkt sig något sådant.

Flyktingmottagandet var inne i ett skede där det krävdes att någonting gjordes. Ingen av alla dem som har kritiserat decemberbeslutet har talat om vad regeringen skulle ha gjort i stället. Inte någon flykting hade varit betjänt av att flyktingmottagandet i Sverige hade ramlat ihop. Jag menar, vilket jag också sade tidigare i somras, att vi nu stadigt går mot en situation, om ingenting särskilt händer, där det blir möjligt att upphäva decemberbeslutet. Men det gläder mig att även Birgit Friggebo nu har insett att det krävs en viss tid av förberedelser innan detta kan ske.

Jag vill till sist säga att det är utomordentligt viktigt att vi visar att våldshandlingar mot flyktingar beivras. Jag tror att det är fler som blivit föremål för det rättsskipande systemet och ställts inför rätta för det de har gjort än vad som framgått av tidningarna. Det vore kanske bra om regeringen tog

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

initiativ till en redovisning så att de som eventuellt funderar på att begå våldshandlingar mot utlänningar ser att man i de allra flesta fall får ta konsekvenserna av sitt handlande. Det vore värdefullt om t.ex. rikspolisstyrelsen gjorde en sådan sammanställning.

Förste vice talmannen anmälde att Harriet Colliander anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 21 STEN SÖDERBERG (nyd):

Herr talman! Statsrådet Friggebo och Maj-Lis Löow: Jag vill lämna ett litet bidrag till diskussionen om rasism och Ny Demokrati. Jag har under ett år upplåtit mitt hus och gömt kurdledaren Faraidoon Kaader och hans familj, likaså har jag försökt hjälpa andra jagade människor. Jag har under det gångna året samverkat med socialdemokratiska partistyrelsens internationella ombudsmän för att få tillstånd katastrofinsatser i Irak.

För närvarande arbetar jag hand i hand med drabbade jugoslaver för att få till stånd katastrofinsatser i Jugoslavien. Man bör var litet försiktigt från folkpartiets sida när man uttrycker sig om Ny Demokratisk inställning till flyktingar och invandrare. Jag tror nämligen att det kommer en reaktion, inte från Ny Demokrati utan snarare från invandrarna själva, och att den reaktionen är mycket nära förestående. Jag framför det önskemålet att vi fortsättningsvis får en nyanserad debatt i denna fråga.

Anf. 22 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Jag vill först vända mig till Kjell Eldensjö. När jag talade om 13 december-beslutet refererade jag till de partier som då satt i riksdagen. Vi har hundra partier utanför riksdagen, och jag kan inte veta vad de tycker i varje speciell fråga.

Harriet Colliander står här i talarstolen och säger: Vi är verklighetens folk, och vi har örat mot marken. Jag kan garantera att det är många fler som är verklighetens folk än de som representerar Ny Demokrati.

Till Gudrun Schyman: Menar Gudrun Schyman att den lagstiftning som hon förespråkar innebär att en förening som sysslar med våld och rasism skall få lov att finnas till, men att den utomstående som söker medlemskap skall kriminaliseras? Om det är ett förslag hoppas jag att det aldrig blir genomfört.

Herr talman! Det har här talats mycket om vad man skall göra. En del är säkert bra, och en del är mindre bra. Jag håller med dem, bl.a. Gullan Lindblad, som sagt att vi måste ha en enhetlig lagstiftning i Sverige. Man kan inte döma på olika sätt beroende på varifrån personen kommer. Är man i Sverige gäller svensk lag oavsett var man kommer ifrån.

En annan sak bland många andra saker som säkert har bidragit till dagens situation är det faktum att människor har kommit hit och sökt asyl och fristad i vårt land och i en del fall ägnat sig åt en mycket grov kriminell verksamhet. Man har kunnat åka tillbaka till det land varifrån man flytt, hämta narkotika, komma tillbaka till Sverige och bli tagen av polisen, och ändå inte bli utvisad. Att sådant skapar misstro mot asylpolitiken hoppas jag alla förstår.

Det finns en annan liten fråga som är aktuell speciellt för Skåne. Låt oss

kalla det polackproblemet. Hundratals polacker kommer till Malmö varje dag och säljer varor. Korven, köttet och osten kryper själv på marken, medan varje egenföretagare som har butik skall uppfylla alla krav. Detta får lov att passera. Det är många sådana små saker som sammantaget skapar den situation som vi ibland tyvärr upplever i dag.

Förste vice talmannen anmälde att Gudrun Schyman anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 23 Bostadsminister BIRGIT FRIGGEBÖ (fp):

Herr talman! Sten Söderberg önskade en nyanserad debatt. Också jag är mycket öppen för nyanserade debatter, eftersom jag anser att samtalet leder utvecklingen framåt. Jag är även medveten om att det i olika partier kan finnas skilda attityder i olika politiska frågor. Det är ganska naturligt. Men när det gäller de främlingsfientliga eller rasistiska tendenser som vi ser i vårt samhälle är jag inte beredd att vara särskilt nyanserad. Man kan aldrig acceptera, aldrig ursäkt eller bortförklara yttringarna av dessa värderingar. Där måste man vara hård och bestämd. Där går det inte att säga som Harriet Colliander gör, att man bara upprepar vad folk säger, att man lägger örat mot marken och att man är verklighetens folk. Man måste ha en egen värdering, en egen uppfattning som man hävdar och är beredd att driva.

När ni hela tiden talar om verklighetens folk, gör ni ju detta för att skapa misstroende mot alla de andra partierna som har verkat något längre än vad ni har gjort. Då stryker ni dessa rasistiska och främlingsfientliga grupper medhårs när det gäller deras inställning att vår demokrati inte klarar av att lösa sina problem. Det är möjligt att Sten Söderberg tycker att jag tar i för hårt nu, eftersom han önskar en nyanserad debatt, men jag kan inte bortse ifrån det fiskande i grumliga vatten som har varit, inte minst under valrörelsen. Jag delar Maj-Lis Lööws uppfattning att det har varit ett fiskande i grumliga vatten. Detta skall vi ta itu med i debatter här i riksdagen, och vi skall vara franka och öppna emot varandra.

När det till sist gäller frågan om Luciabeslutet har det inte givits några som helst olika besked från regeringen. Det kommer att återgå till den normala hanteringen. Något annat besked har inte givits. Det tar tid eftersom vi har ett virrvarr i den praxis som finns nu, inte minst mot bakgrund av de långa väntetiderna. Man har visstidspraxis, och det finns inte någon etablerad de facto-praxis, eftersom man inte har prövat de facto-flyktbegreppet. Situationen i de olika länderna är inte densamma som den var 1989. Därför tar detta en viss tid, eftersom det skall bli rättvist och eftersom det skall bli ordning och reda i verksamheten. Detta är viktigt inte minst nu när de enskilda tillståndsärendena skall lyftas över till den nya utlänningsnämnden.

Det fanns ingenting i lagen som tvingade regeringen att ta 13 decemberbeslutet, Maj-Lis Lööw. Det var en fråga om tillämpning och bedömning. Vad man gjorde var att samla ihop en massa människor i södra Sverige. Hade man spritt ut dem litet mer över landet hade man kanske inte stått inför den situation som regeringen sedan bedömde vara omöjlig att hantera. Min be-

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

dömning är fortfarande att det hade gått att hantera inom den normala tillämpningen av hela asylprövningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1991/92:13 om legitimation av naprapater

Anf. 24 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Birger Andersson har frågat mig om när regeringen avser att lägga fram förslag om legitimation av Doctors of Naprapathy.

Alternativmedicinkommittén, som lade fram ett förslag om legitimation för vissa kiropraktorer i ett delbetänkande (SOU 1987:1) och i övrigt lade fram förslag om alternativmedicin i ett huvudbetänkande (SOU 1989:60), har utförligt behandlat frågan om legitimation av naprapater.

I delbetänkandet om kiropraktiken framhöll kommittén, att behörighetsfrågorna måste ses i belysningen av hälso- och sjukvårdslagens krav och att hälso- och sjukvården skall vara av god kvalitet och tillgodose patienternas behov av trygghet i vården och behandlingen (2 §). I det perspektivet blir utövarnas allmänna medicinska förfarande, kunskaper i diagnostik och insikter om terapins begränsningar minst lika viktiga som själva behandlingsmetoden.

Ett avgörande skäl bakom kommitténs förslag om legitimation för vissa kiropraktorer, de med examen som Doctors of Chiropractic, var behovet av en "varudeklaration" om kompetensen, eftersom vi i Sverige har många som är verksamma som kiropraktorer utan att ha ordentlig utbildning. Inom naprapatgruppen har i princip alla gått igenom Naprapathic School. Utbildningen i sig ger i detta fall tillräcklig information, varför legitimationen egentligen bara skulle bli en bekräftelse på samma sak.

Kommittén påpekade också att naprapaterna utgör en grupp som inte funnits i Sverige så länge. Detta kan jämföras med Doctors of Chiropractic, som ju funnits i Sverige sedan början av det här seklet. Internationellt sett är naprapaterna en nästan okänd grupp och har följaktligen inte heller kommit i fråga för legitimation i något annat land.

Mot denna bakgrund ansåg alternativmedicinkommittén att det inte förelåg förutsättningar för legitimation av naprapater. Kommittén förordade att regeringen prövar frågan om legitimation för naprapater när det finns studier som visar effekten av metoderna.

Alternativmedicinkommitténs huvudbetänkande har remissbehandlats och dess förslag bereds i regeringskansliet. Någon ny vetenskaplig dokumentation om effekten av naprapatbehandling har inte kommit fram. Det är i första hand socialstyrelsen som skall bevaka denna fråga.

En legitimation för gruppen Doctors of Naprapathy blir enligt min mening aktuell när socialstyrelsen presenterar ett underlag som visar att det finns vetenskapliga belägg för att en effekt av naprapatbehandling föreligger.

Anf. 25 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag hade hoppats på ett mer positivt svar. Jag tycker att svaret andas passivitet. Detta är ju ingen

ny fråga. I flera år har väckts motioner i riksdagen, bl.a. av mig, med begäran om ett riksdagsutlåtande om legitimation av naprapater.

Senast frågan om legitimation av naprapater var uppe till behandling här i riksdagen var under våren 1990. Då avstyrkte utskottets majoritet, bestående av socialdemokrater och vänsterpartister, motionerna med motive-ring att remissbehandling och beredning av förslaget i regeringskansliet borde avvaktas. I socialutskottets betänkande 1989/90:SoU24 fanns en reservation från centern, moderaterna, folkpartiet liberalerna och miljöpartiet. I reservationen framhölls att det bedrivs ett seriöst arbete inom naprapatin, att naprapaterna bör få legitimation för yrket och att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

Just nu förbereds ett nytt betänkande i socialutskottet som behandlar bl.a. motioner från allmänna motionstiden i januari 1991. För ett år sedan, i oktober 1990, ställde min medmotionär Martin Olsson – han är också centerpartist – en interpellation till dåvarande socialministern Ingela Thalén.

Jag har nu jämfört dagens interpellationssvar med interpellationssvaret för ett år sedan. Jag måste tyvärr konstatera att frågan inte har förts framåt. Det skall jag givetvis inte belasta statsrådet Bo Könberg, utan det ansvaret får den tidigare regeringen ta på sig.

I sitt interpellationssvar säger dåvarande socialministern Ingela Thalén: ”Jag är beredd att ta upp frågan om en eventuell legitimation för gruppen Doctors of Naprapathy om ett tillräckligt underlag presenteras av socialstyrelsen, vilket visar att det finns skäl att föreslå en sådan legitimation.”

I statsrådet Bo Könbergs svar står: ”En legitimation för gruppen Doctors of Naprapathy blir enligt min mening aktuell när socialstyrelsen presenterar ett underlag som visar att det finns vetenskapliga belägg för att en effekt av naprapatbehandling föreligger.”

Vad jag kan förstå är svaren i stort sett lika, även om det är ett år emellan dem.

Med hänvisning till det anförda citatet vill jag fråga statsrådet: Vilket uppdrag har lagts ut till socialstyrelsen från den tidigare socialministern? Har socialstyrelsen lämnat någon redovisning till socialdepartementet? Om socialstyrelsen inte har lämnat någon redovisning, kommer statsrådet att med kraft arbeta för att socialstyrelsen snabbt redovisar resultatet för departementet?

Anf. 26 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Naprapater i Sverige är en välutbildad grupp med ett starkt förtroende och erkännande inom området manuell medicin. I alternativmedicinkommitténs betänkande angavs att naprapater har en lång utbildning och att deras kompetens är allmänt vitsordad.

Vid det tillfället räknade man med att ca 200 000 patienter i Sverige söker hjälp hos naprapater vid cirka en miljon tillfällen årligen, huvudsakligen för rygg- och ledbesvär. Det är säkert inte färre i dag. Naprapater utgör således en mycket stor resurs för många människor. Samtidigt utgör de också en väl definierad yrkesgrupp med en klar yrkesidentitet. Utbildningen tillgodoser högt ställda krav vad avser patienternas säkerhet i vården.

En legitimation för denna yrkesgrupp innebär ett samhällserkännande av

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

verksamheten men också, och framför allt, den varudeklaration för patienten som statsrådet talar om i sitt svar.

Det finns ju i det här sammanhanget en alldeles uppenbar fördel med en legitimation. Det gäller den säkerhet för patienten som en sådan skulle innebära.

Med en legitimation får vi en helt annan kontrollmöjlighet. In i systemet kommer bara sådana naprapater som lever upp till de kvalitetskrav som kan ställas. Övriga får stå utanför, med den fingervisning som detta innebär för de människor som behöver hjälp.

Det ställer krav på utbildningen. Och det är nog tämligen vitsordat att utbildningen redan i dag uppfyller höga krav. Det säger ju också statsrådet i sitt svar.

Det kommer också att ställas krav på dem som har skaffat sig utbildningen att leva upp till de kvalitetskrav som ställs upp. Och den legitimerade naprapat som inte sköter sitt arbete förlorar legitimationen, precis som andra grupper inom sjukvården.

Att införa en möjlighet till legitimation för naprapater innebär därför inte primärt att vi ställer oss på denna yrkesgrupps sida utan att vi stärker säkerheten för de patienter som är i behov av hjälp och som kanske har sökt många andra möjligheter utan att finna någon sådan.

I svaret hänvisar statsrådet Bo Könberg till att alla naprapater har samma utbildning. Han säger följande:

”Utbildningen i sig ger i detta fall tillräcklig information, varför legitimationen egentligen bara skulle bli en bekräftelse på samma sak.”

Låt mig få fråga statsrådet: Hur skall denna del av svaret egentligen tolkas?

Det svar som statsrådet Bo Könberg här har gett på Birger Anderssons interpellation är formellt och tjänstemannamässigt. Men det saknar, som jag ser det, en politisk vilja att driva frågan vidare. Det tycker jag är beklagligt.

Svaret påminner alltför mycket, precis som Birger Andersson tidigare har påpekat, om det svar som tidigare har getts här i kammaren av den tidigare socialdemokratiska socialministern.

En viljeinriktning kan statsrådet faktiskt få genom att studera den reservation som fogades till socialutskottets betänkande när frågan senast debatterades här i kammaren för ungefär ett och ett halvt år sedan. Bakom denna reservation stod bl.a. tre borgerliga partier.

Jag är alldeles övertygad om att det faktiskt finns väldigt många människor runt om i vårt land som räknar med att den här regeringen skall åstadkomma en förändring i denna fråga.

Låt mig avsluta med att fråga följande: Är statsrådet beredd att ta de nödvändiga initiativen, i enlighet med den reservation som då fogades till socialutskottets betänkande och som så när en riksdagsmajoritet hade ställt sig bakom för drygt ett år sedan, för att ge en möjlighet till legitimation för naprapater?

Anf. 27 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Birger Andersson började med att säga att han inte tyckte att svaret var positivt. Och det kan jag på sätt och vis hålla med om. Men jag

anar i alla fall en underton av positiv inställning. Och den vill jag gärna hänga upp mig på.

Däremot känner jag mig mycket besviken på socialstyrelsen som inte har gjort de studier som behövs och som inte har presenterat det underlag som behövs för regeringen. Det är nämligen inte tu tal om att det är väldigt många, inte bara utövande naprapater utan framför allt patienter i det här landet, som beklagar att det har tagit så lång tid.

Första gången som jag tillsammans med Gunnel Liljegren, som nu har lämnat riksdagen, väckte en motion om detta var så tidigt som 1987, tror jag. Redan då var svaret positivt, men man ville invänta vad socialstyrelsen skulle säga. Jag undrar varför socialstyrelsen inte har kunnat ta detta initiativ tidigare. Och jag tar för givet att den sätter i gång nu och presenterar ett material.

Det är självklart att patienterna, vem de än går till, skall kunna vara säkra på att få god kvalitet och trygghet i vården. Därför behövs också legitimation. Per Stenmarck var inne på denna mycket viktiga aspekt på frågan, nämligen säkerheten för patienten, möjligheten att ta ifrån en utövande naprapat legitimationen om han inte uppfyller de krav som både patienterna och hans kolleger ställer på honom.

Naprapatbehandling har ofta en snabbare effekt än annan behandling. Även om vi naturligtvis i första hand ser till det humana och det mänskliga i frågan kan vi inte glömma att sjukskrivningar kostar mycket pengar och att man på detta sätt kan spara pengar som kan satsas i andra delar av sjukvården. Det blir således billigare för patienten och inte minst sedan dessa behandlingar momsbelades.

Jag har haft kontakter med naprapater som säger att ungefär 10 % av deras patientunderlag utgörs av ungdomsgruppen 16–25 år. Dessa ungdomar har kanske idrottat och tagit i för hårt och fått skador. Denna grupp utgör inte någon höglönegrupp som har lätt att betala för denna behandling. Även i detta sammanhang kan man lägga synpunkter som jag gärna skickar med. Långa sjukskrivningar kostar ju mycket pengar.

Redan nu har vi också, skulle jag vilja säga, ett erkännande från medicinskt håll för naprapaternas verksamhet. Mycket ofta, enligt uppgifter som jag har fått, samarbetar läkare, sjukgymnaster och naprapater. Naprapaterna är på sjukhus och hjälper till med behandlingarna. De står således inte så utanför. Och varför man inte har kommit längre i socialstyrelsens verksamhet på detta område kan jag inte förstå.

Vi kan inte heller glömma, vilket jag skulle vilja påminna om i denna debatt, att vissa av våra statliga institutioner som vi alla förhoppningsvis behöver då och då, Operan, Danshögskolan och Dramatiska teatern, har fast anställda eller kontraktsanställda naprapater, för att kunna hjälpa till när det händer något akut. På detta sätt kan vi säga att vi alla indirekt tar deras tjänster i anspråk.

Fru talman! Min förhoppning är att denna positiva underton som jag anade, och jag hoppas att jag har rätt, i Bo Könbergs svar betyder att socialstyrelsen ganska snart får en fråga om varför den inte har satt i gång med detta.

Anf. 28 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att denna debatt har kommit till stånd. Även jag är nämligen en av dem som tidigare har motionerat i denna fråga. Jag tycker att det är viktigt att kiropraktorer och naprapater har full möjlighet att med legitimation arbeta vid sidan av läkarkåren. Jag hoppas också att det finns en positiv underton i det hela. Eftersom det tidigare har funnits gemensamma borgerliga reservationer i frågan, tyder det väl ändå på en politisk vilja att vara öppen även för alternativa metoder.

Jag ingår i socialstyrelsens verksstyrelse. Och jag kan tillåta mig att vara litet kritisk mot vår verksamhet. Jag får alltså inlemma mig i denna kritik. I socialstyrelsens verksstyrelse är vi väldigt mycket fast i den s.k. skolmedicinen. Jag tycker att all utveckling har visat att vi behöver även alternativ vid sidan om.

Det tog mycket lång tid innan kiropraktorerna så att säga fick sin rätt. Jag hoppas verkligen att tiden nu är mogen även för naprapaterna.

I den mån socialstyrelsen inte har fått något uppdrag ämnar jag på något lämpligt sätt verka för att ta upp frågan i socialstyrelsen och skjuta på i den mån jag förmår.

Anf. 29 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag har med intresse lyssnat på inläggen i denna diskussion, och jag är ledsn om det uppfattas som att jag har varit mycket restriktiv i mitt svar. Jag har bara velat lyfta fram det som varit grunderna för de tidigare ställningstagandena, framför allt inom alternativmedicinkommittén, nämligen att man som huvudargument i samband med förslaget om legitimation av kiropraktorer tog upp frågan att det behövdes någon varudeklaration inom den gruppen, eftersom utbildningen var så spridd. Det var ganska få av dem som använde sig av titeln som hade denna längre utbildning, och det fanns en flora av olika utbildningar. Detta har jag lyft fram, eftersom detta också enligt alternativmedicinkommitténs bedömningar skilde situationen från den som gällde naprapaterna.

Detta för mig över till de argument för legitimation som Per Stenmarck tog upp, nämligen legitimation som något slags garanti och information till patienterna. Jag har tydligen vidrört den frågan i mitt interpellationssvar på ett oklart sätt, eftersom Per Stenmarck frågade vad jag menade på den punkten. Jag har bara velat peka på att såvitt vi kände till och såvitt alternativmedicinkommittén kände till hade i praktiken samtliga som bedrev naprapatverksamhet just denna utbildning. Och med detta vill jag stryka under att en legitimation ovanpå detta inte skulle ge någon ytterligare information till patienterna, till skillnad från när det gäller resonemangen om kiropraktorer.

Jag kan också peka på att Svenska naprapatförbundet självt, innan man kom fram till legitimation av kiropraktorerna, inte hade något önskemål om en sådan legitimation för naprapaterna. Och såvitt jag har förstått är det som har fått dem att ändra uppfattning på den punkten just att man valde denna väg med legitimation av kiropraktorer.

I bakgrunden ligger också att själva behörighetslagstiftningens kriterier för legitimation generellt i vårt land har varit uttalat restriktiva genom åren.

Beträffande frågan om det arbete som socialstyrelsen bedriver i fråga om detta och som Birger Andersson och några andra har ställt direkta frågor till mig om, är det mitt intryck att man inte just nu bedriver något aktivt arbete. Snarare handlar det om att man från socialstyrelsens sida skulle behöva kräva in underlag på den här punkten, framför allt för dem som förfäktar den åsikten att det finns klara vetenskapliga belägg för effekterna.

Jag skall emellertid för egen del ta upp frågan med socialstyrelsen helt i enlighet med vad flera talare har efterlyst, så kan vi kanske nästa gång föra denna debatt på en mer fast grund än i dag.

Anf. 30 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för de mer positiva tongångarna som jag fick i detta inlägg. När det gäller just uppdraget till socialstyrelsen och att jag hänvisade till att tidigare socialministrar antytt att det fanns ett sådant, har jag liksom statsrådet Bo Könberg den uppfattningen att det är ett mycket diffust utlagt uppdrag. Därför är jag tacksam om statsrådet nu verkligen bevakar dessa frågor och ser till att socialstyrelsen arbetar med dem.

Sedan vill jag i detta inlägg inte upprepa vad som har sagts här när det gäller naprapaterna och deras förtjänstfulla verksamhet. Jag skall korta ned det genom att bara utnyttja min tid till att säga något om det röstningsprotokoll som finns från den 30 maj 1990. Omröstningen slutade då med 158 för avslag på reservationen med anledning av motionen om legitimering. 153 stödde denna reservation. Det var socialdemokrater och vänsterpartister som i stort sett i full enighet röstade för avslag. Moderaterna, folkpartisterna, centerpartisterna och miljöpartisterna stod däremot bakom reservationen.

Nu har vi ju haft ett val och fått en ny sammansättning i riksdagen. Och jag vill alltså påminna statsrådet Bo Könberg om möjligheterna att driva denna fråga mycket handlingskraftigt. Jag hoppas därför att det kommer att läggas fram förslag till riksdagen ganska snart. Jag är medveten om att ett nytt statsråd har väldigt mycket att stå i, men detta är en mycket viktig fråga, och jag vore mycket tacksam om den drivs med stor handlingskraft.

Anf. 31 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Anledningen till min fråga till statsrådet är att man i svaret faktiskt kan tolka in att naprapater inte heller i framtiden skall behöva någon legitimation. Statsrådets kompletterande svar här tycker jag därför är utomordentligt positivt. Vidare är jag tacksam för att frågan nu skall lyftas upp till socialstyrelsen och för att statsrådet skall se till att så blir fallet.

Jag har den allra största förståelse för att statsrådet ännu inte har hunnit sätta sig in i alla frågor inom det egna ansvarsområdet. Således kan vi i denna fråga hysa hopp om att vi så småningom kan återkomma till dessa saker på ett positivt sätt.

För att återkomma till det svar som har getts här i dag vill jag säga att det finns anledning att kommentera ett par meningar i detsamma. Det gäller den åtskillnad som görs både i alternativmedicinkommitténs förslag och så småningom i riksdagens ställningstagande mellan å ena sidan det som kom att kallas för vissa kiropraktorer – dvs. de inom denna yrkesgrupp som har en

lång gedigen utbildning – och å andra sidan naprapater, som faktiskt alltid har en lång och gedigen utbildning. Statsrådet talar om att det därmed fanns behov av en varudeklaration för dessa kiropraktorer, för att skilja ut dem från den grupp som saknar formell utbildning. Jag förstår de bevekelsegrunder som Bo Könberg tar upp. Men konsekvensen av att på det viset ge legitimation enbart åt kiropraktorer – alltså inte åt naprapater – är faktiskt att detta tolkas som ett samhälleligt erkännande av bara den ena gruppen. Det är olyckligt att detta beslut fattades. Det finns således anledning att ändra det fattade beslutet. Det här har också fått den ekonomiskt betydelsefulla konsekvens som Birger Andersson pekar på i sin ursprungliga text. Jag tänker då på riksdagens därpå följande beslut om momsbreddningen. Således momsbelades sjukvård som ges av utövare som saknar legitimation. Naprapaternas patienter drabbades därmed av en 25-procentig moms. Detta är olyckligt. Det finns anledning att genom den typ av legitimation som vi här har talat om också undanta den nackdel som detta har inneburit.

Anf. 32 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Vi har faktiskt vid ganska många tillfällen här i kammaren debatterat frågan om naprapaterna och deras möjligheter att få legitimation. Många av oss har visat stort intresse i den här frågan.

Först och främst vill jag säga att jag är övertygad om att dagens debatt skiljer sig på ett positivt sätt från tidigare debatter som vi har haft. Jag tycker att frågan har, som man säger, fallit framåt. Dessutom är jag övertygad om att det kommer att ske saker här.

Socialstyrelsen kommer att inse att det inte räcker med att sätta i gång med en utredning, som sedan får ligga i en byrålåda några år och som man därefter skall hänvisa till i samband med att nya frågor ställs.

Den här frågan måste behandlas snabbt. Det var syftet med denna debatt. Därför är vi väldigt glada.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1991/92:23 om försäkring för sjuklönekostnader

Anf. 33 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Karin Israelsson har frågat socialministern när villkoren för småföretagarnas försäkring mot höga sjuklönekostnader kan väntas föreligga samt, i anslutning till detta, om kostnadsneutraliteten kan kvarstå även för småföretagare i förhållande till nuvarande försäkringssystem. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågorna.

Regeringen har nyligen beslutat om en förordning om försäkring mot kostnader för sjuklön enligt 17 § lagen (1991:1047) om sjuklön. Innehållet i försäkringen är således numera känt.

Vad gäller Karin Israelssons andra fråga om kostnadsneutraliteten vill jag betona att avsikten hela tiden varit att arbetsgivare med en genomsnittlig sjukfrånvaro skall kompenseras för de ökade kostnader som sjuklönesyste-

met medför. Detta gäller även fortsättningsvis och naturligtvis också för småföretagarna. Företag med en lönesumma som inte överstiger 60 basbelopp under ett kalenderår har nu dessutom möjlighet att teckna denna försäkring för sjuklönkostnader. Försäkringen ersätter företagets samtliga sjuklönkostnader fr.o.m. den tredje ersättningsdagen i resp. sjuklönepperiod. Premien för den försäkringen är satt med hänsyn till att småföretagen har en något lägre sjukfrånvaro än genomsnittet.

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

Anf. 34 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Svaret är mycket kort och ger besked om att det nyligen beslutats om en förordning om försäkring mot kostnader för sjuklön för småföretagare. Det är bra att detta nu är känt.

Helt naturligt har många småföretagare känt stor oro inför genomförandet av sjuklönen. Den socialdemokratiska regeringen har inte följt upp riksdagens beslut om särskilda regler för småföretagare. Det innebär att det blir oerhört ont om tid före reformens genomförande när det gäller att ge information till alla som berörs.

Fortfarande saknas det regler för hur ansökan om denna särskilda försäkring skall ske. Riksförsäkringsverket får naturligtvis försöka hinna med detta samt sprida information till försäkringskassorna. December månad är inte den bästa månaden för att arbeta med detta. Då skall ju många andra uppgifter skötas. Dessutom är det många helgdagar i den månaden och därmed färre arbetsdagar. Nåväl, detta får inte hindra att sjuklönereformen genomförs. Det har hittills varit en törnbeströdd väg, dvs. innan slutligt beslut fattas. Riksdagen har verkligen haft tid på sig att besluta om sjuklönen. Det är bara synd att den nödvändiga reformen nu får en slagsida genom att förberedelserna inte hinns med. Det är speciellt hos de små företagen som man känner oro. Visserligen har småföretagarnas organisation fått vara med i förberedelsearbetet. Men man har tydligen inte haft kraft nog att klara av de praktiska förberedelserna.

Alla småföretagare är väl inte heller ansluta till den här organisationen.

Genom att inte sprida korrekt information har även massmedia bidragit till denna ökade oro. Beslutet om möjligheten att försäkra sig i försäkringskassan fanns ju med redan vid vårens beslut. Omtanken om småföretagarna har dessutom hävdats i de gemensamma borgerliga reservationerna när beslutet om sjuklön fattades.

För att vederbörande skulle räknas som småföretagare krävdes det att det vägledande skulle vara en lönesumma om 90 basbelopp, reducerad med sociala avgifter. Det motsvarar ca 15 anställda. Detta kommer också att bli riksdagens beslut inom kort.

Nu återstår en del praktiska frågor att lösa. En fråga handlar om vem som skall betala sjukvårdsavgifterna när någon insjuknar och erhåller sjuklön samt hamnar på sjukhus. Blir det patienten som betalar? Eller skall försäkringskassan kräva ersättning via arbetsgivaren? Detta har också en viss betydelse både för sjukvårdshuvudmannen som arbetsgivare och för försäkringskassan. Även den enskilde kan tänkas vara den som direkt får betala sjuk-

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

vårdsavgiften. Jag vill därför fråga om statsrådet har någon lösning på detta problem och om det här har hunnits med.

När det gäller avgiftssättningen får vi nöja oss med den föreslagna. Småföretagen har lägre sjukfrånvaro, och det är rätt att deras avgift kan sänkas mera än vad som gäller för de större arbetsgivarna. Riksdagsbeslutet innebar en stark skrivning för att kostnadsneutralitet skall uppnås. Detta bör naturligtvis vara vägledande. Man kan dock inte bortse från att detta är en schablonregel.

Om jag förstått det hela rätt kommer också en återförsäkring att kunna ske i minst tre försäkringsbolag. Det skall bli intressant att se vad denna konkurrens med försäkringskassan kan medföra. En sådan här försäkring kan ju mycket väl göras flexibel, beroende på hur mycket den utnyttjas. Denna flexibilitet borde även försäkringskassan kunna erbjuda i framtiden. Då behöver inte kravet på arbetsgivaravgiftens anpassning ställas så strikt.

Förhoppningsvis leder sjuklönen också till ett ökat ansvar från arbetsgivarrens sida när det gäller arbetsmiljö och trivsel på arbetsplatsen. För oss i centerpartiet har just den aspekten funnits med som ett starkt försvar för införandet av sjuklön.

Varje ny reform måste få lämpligt avsatt tid för att så att säga sätta sig. Detsamma gäller sjuklönereformen. Vi borde därför ha all anledning att se hoppfullt på situationen. Det gäller ju att uppmuntra försäkringskassorna i den situation som har uppstått, att försöka förmå småföretagarna att sprida rätt information och att avvakta utvecklingen. Dessutom finns det just nu på riksdagens bord en proposition som starkt förbättrar möjligheterna för småföretagen.

Jag har även hävdats betydelsen av en rapportering i inledningsskedet av sjukfallen. De uppgifter som man skulle missa genom borttagandet av denna rapportering behövs för att man skall klara kontrollen och för att man skall få en uppfattning om läget på sjukfronten. Det är alltså många delar i ett till synes enkelt system som behöver klarläggas. Men detta måste också kunna ske under resans gång.

Jag ber ännu en gång att få tacka för svaret.

Anf. 35 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! I ett annat interpellationssvar som jag väl får avge om några minuter här i kammaren vidrör jag frågan om gränsen för vilka småföretagare som skall ha möjlighet att teckna den här frivilliga försäkringen. Jag noterar, och det framgår av det svaret, att det förstås är en skönsmässig avvägning var den gränsen dras. Jag har full förståelse för att andra gör en annan avvägning än den som den dåvarande riksdagsmajoriteten gjorde i våras. Vi i den nuvarande regeringen har inte vänt oss till riksdagen i någon annan fråga rörande det här paketet. Vi har bara konstaterat att sänkningen av arbetsgivaravgiften blev för liten när det gäller det gamla beslutet. Jag skulle vilja säga att vi har behandlat frågan med en betydande hastighet för att få en ändring till stånd inför årsskiftet. Om riksdagens majoritet finner att den bedömning som gjordes av flera den nuvarande regeringen närstående partier i våras bör gälla, kan den bedömningen vara lika god som den andra bedömningen. Förhoppningsvis får det här avsedd effekt.

Sedan vill jag understryka vad som redan har sagts, nämligen för det första att den här försäkringen är frivillig för det enskilda företaget och för det andra att det inte finns något som hindrar att andra erbjuder försäkringar både för den här gruppen företagare, med de avgränsningar man nu vill ha, och förstås, för hela arbetsmarknaden.

Jag har också inhämtat uppgifter liknande dem som Karin Israelsson här har lämnat om att det kommer att finnas minst ett par tre alternativ på marknaden som kan konkurrera med den försäkring som riksförsäkringsverket kommer att ansvara för. Det skall bli intressant att se t.ex. utformningen av försäkringsvillkoren.

I det sammanhanget kan jag nämna att vi, när vi fastställde premien – vilket regeringen har gjort i en första omgång, men i framtiden får riksförsäkringsverket göra det – inte tog hänsyn till att det naturligtvis kan bli så, att det är de småföretag som har hög frånvaro som tecknar försäkring. Småföretag som har låg frånvaro tecknar däremot inte någon försäkring. I försäkringslitteraturen brukar det kallas för negativ selektion. Detta kan innebära problem för en icke obligatorisk försäkring. Just av hänsyn till småföretagen har vi valt att försöka lägga premien på en sådan nivå att de företag som ansluter sig till försäkringen inte nämnvärt skiljer sig från varandra vad gäller själva sjukskrivningen.

Till sist: Karin Israelsson ställde en fråga om avgifter inom sjukvården. Om jag har uppfattat frågan rätt kan jag säga att det beslut som riksdagen har fattat inte innebär någon förändring på den punkten i jämförelse med nuvarande ordning. I förekommande fall är det således den enskilde som betalar sina avgifter för sjukvård. Jag är dock inte säker på att jag uppfattade frågan rätt.

Anf. 36 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! När det gäller premien vill jag säga att det är bra med de justeringar som riksdagen skall fatta beslut om rörande en sänkning av arbetsgivaravgiften. Detta beslut skall hela tiden följas, och naturligtvis kommer det att följas av dem som i det här fallet berörs av en arbetsgivaravgift.

Systemet med negativ selektion är ett bra valt system som också ger en viss solidaritet i ett sådant här nytt system. Småföretagarna är väldigt oroad. Det är naturligtvis inte bara detta med sjuklönen som är en nyhet för dem. Hela rehabiliteringsområdet, med rehabiliteringspeng och ansvaret för rehabiliteringsplaner, kommer de att få ta hand om fr.o.m. den 1 januari 1992 med de särskilda krav som därmed ställs. Jag kan alltså förstå att det är många saker som just nu är på gång, och man har väldigt kort tid på sig för att klara allt.

Sedan tror jag att det på något sätt går att lösa frågan om sjukvårdsavgiften. I dag drar man den från den ersättning som utgår från försäkringskassan när en person vårdas på sjukhus. Som enskild upplever man inte att man betalar. Men naturligtvis betalar man av de pengar som man skall få. Nu får man i stället sjuklön. På något vis måste detta praktiskt kunna hanteras. Det gäller ju att avgiften kommer sjukhuset till godo.

Jag tror nog att vi kan lösa dessa frågor på något sätt. I varje fall får detta inte medföra en mängd problem i inledningsskedet. Vi måste därför ha en

beredskap för att kunna klara den här problematiken också. Säkert stöter man också på andra saker i inledningsskedet. Då måste man vara beredd på att kunna lösa dessa nya frågor på bästa sätt.

Anf. 37 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Nu har jag uppfattat Karin Israelssons fråga litet bättre. Därför vill jag nog svara att frågan om hur avdraget skall ske har tagits upp av sjukvårdshuvudmännen och landstingen i samband med diskussionerna inför nästa år. Avsikten på den punkten har varit att sjukvårdshuvudmannen skall ta på sig ansvaret för att den här avgiften dras.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1991/92:32 om sjuklönereformen

Anf. 38 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Stig Rindborg har ställt ett antal frågor till mig angående sjuklönereformen. För det första har han frågat om jag är beredd att arbeta för att redan till årsskiftet höja ersättningen till arbetsgivarna, så att ersättningen täcker den genomsnittliga sjuklönekostnaden och arbetsgivarnas administrationskostnader. För det andra har han frågat om jag är beredd att tidigarelägga införandet av två karensdagar till början av år 1992. För det tredje har han frågat om jag är beredd att höja gränsen för den särskilda småföretagarförsäkringen, så att den omfattar företag med en lönekostnad på upp till 90 basbelopp. För det fjärde har han frågat om jag är beredd att slopa företagets uppgiftsskyldighet till försäkringskassan och därmed minska byråkratin. Slutligen har han frågat om jag är beredd att underlätta rehabiliteringen genom att ge företagen rätt att få del av sjukdomsorsaken.

Som numera är känt, och redan har kommenterats i dag i en tidigare interpellationsdebatt, har regeringen nyligen lagt fram ett förslag om en ytterligare sänkning av socialavgiften till sjukförsäkringen, från tidigare beslutade 8,2 % av avgiftsunderlaget till 7,8 % av samma underlag. Detta kan jämföras med riksdagens beslut i våras. Jag vill i det sammanhanget påpeka att de krav om kraftigt sänkt socialavgift som Företagarnas riksorganisation framfört varit helt orimliga med tanke på sjukpenningförsäkringens totala kostnader. Den del av försäkringens kostnader som överförs på arbetsgivaren utgör endast en mindre del av de totala kostnaderna.

Den övre gränsen för rätt att teckna den s.k. småföretagarförsäkringen är satt vid en lönekostnad om 60 basbelopp. Bakgrunden till införandet av sjuklön var dels att åstadkomma administrativa förenklingar, dels att stimulera arbetsgivarna till insatser som bl.a. förbättrar arbetsmiljön och arbetsorganisationen, vilket leder till en minskad sjukfrånvaro. Dessa motiv talar för att gränsen för vilka företag som ur den här synpunkten bör betraktas som småföretag bör sättas relativt snävt. 60 basbelopp motsvarar lönekostnaden för ca 10 anställda. Varje bedömning av var denna gräns bör sättas är naturligtvis skönsmässig, och framtiden får därför utvisa om min bedömning är riktig. Det är t.o.m., som vi nyss hörde, mycket möjligt att riksdagen fattar beslut

om att höja den gränsen något, till den nivå som interpellanten, Stig Rindborg, efterlyser.

Arbetsgivarna skall lämna uppgift till försäkringskassan dels om sjukfall som fortsätter efter sjuklöneperiodens slut, dels om fall som avslutats under denna period. Uppgifterna om sjukdomsfall som inte är avslutade behövs naturligtvis för att kassan skall fortsätta att betala ut sjukpenning till den anställde. Vad gäller uppgifter om sjukfall som avslutas under sjuklöneperioden behövs dessa uppgifter både från statistiksynpunkt och från rehabiliteringssynpunkt. Detta senare är mycket viktigt också när det gäller de kortvariga sjukfallen. Det är dessutom nödvändigt att ha uppgifter om de kortvariga sjukfallen när man skall bestämma hur stor socialavgiften till sjukförsäkringen skall vara ett visst år i framtiden. Vidare kan man med hjälp av rapporteringen kontrollera att ingen tar ut föräldrapenning för tid då han eller hon har uppburit sjuklön. Jag är därför inte beredd att föreslå några förändringar i det här avseendet.

När det så gäller rätten för arbetsgivare att ta del av uppgifter i läkarintyg är huvudregeln att sådana intyg inte skall innehålla diagnos. Det är dock möjligt för parterna att i kollektivavtal reglera den här frågan. Eftersom det i en del fall kan handla om mycket känsliga uppgifter, bör dessa principer enligt min mening gälla även fortsättningsvis. Normalt sett lär detta inte innebära några problem i rehabiliteringsarbetet, eftersom en lyckosam rehabilitering bygger på ett förtroendefullt förhållande mellan arbetsgivaren och den anställde. Jag avser därför inte att föreslå någon ändring på den här punkten.

Vad slutligen beträffar Stig Rindborgs fråga om karensdagar vill jag anföra följande:

Regeringen har i den ekonomisk-politiska propositionen angivit att besparingar i storleksordningen 5 miljarder kronor skall genomföras i sjukförsäkringen genom införande av karensdagar eller genom att andra åtgärder vidtas. Karensdagsfrågan är komplicerad, inte minst med hänsyn till vissa internationella överenskommelser. Frågan måste därför utredas i särskild ordning. Det är därför inte möjligt att införa karensdagar redan från årsskiftet.

Anf. 39 STIG RINDBORG (m):

Fru talman, ledamöter! Bo Könberg och jag har en gemensam bakgrund i Stockholms läns landsting. Det är en verksamhet som i stora stycken rymmer just de missförhållanden som regeringen med sin tillväxtpolitik vill komma till rätta med. Den erfarenhet som Bo Könberg har därifrån av byråkrati, suboptimering, köer och stor sjukfrånvaro inom detta närmast planeekonomiska system måste vara till ovärderlig hjälp i regeringsarbetet.

Regeringen har i regeringsförklaringen och under de gångna veckorna lagt fram oerhört bra förslag för företagsamheten. Löntagarfonderna skall avskaffas. Förmögenhetsskatten skall avskaffas. Arbetsrätten skall få en översyn och förändringar genomföras. En omfattande privatisering av statliga företag inleds.

Segerraden skulle kunna vara obruten, om inte regeringen avslutar de första 100 dagarna med att de facto höja skatten på företagsamheten. Utan en ytterligare sänkning av sjukförsäkringsavgiften med hänsyn till arbetsgi-

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

varinträdet blir det nämligen effekten. Arbetsgivaravgifterna utgör i de flesta fall den största delen av den s.k. skattekillen, den samlade skatt som drabbar ett varu- och tjänsteföretag.

Men det vi här talar om är inte den nödvändiga sänkning av arbetsgivaravgifterna som på sikt måste åstadkommas. Vi talar om att undvika en faktiskt höjning som en följd av att arbetsgivarna nu tar över det ekonomiska ansvaret för de första 14 sjukdagarna.

Det rimliga vore att en sänkning av arbetsgivaravgifterna utgick från dokumenterad statistik. Jag skulle vilja säga just den statistik som Bo Könberg i sitt svar är så angelägen om att behålla och inte vill ersätta med ett enklare system, som skulle avlasta arbetsgivarna administrativt krångel. Använd då den existerande statistiken över korttidssjukfrånvaron när ni räknar fram förslagen! Då framgår det tydligt, både för 1990 och beträffande uppskattningarna för 1991, att en sänkning med 2,3 % inte är tillräckligt för att kompensera företagen. Företagarna har uppskattat den nödvändiga sänkningen till ca 5 procentenheter. Arbetsgivareföreningen, som är statistikinsamlare för sina medlemsföretag, har uppskattat den till 3,4 %, baserat på 1990 års sjukfrånvaro.

Bo Könbergs svar på den här frågan inger en viss förstämning. Gör nu inte om socialdemokraternas ständiga misstag när det gäller företagsskatter, att införa dem och lova att om de inte fungerar skall de ändras. Då är skadan redan skedd. Återkom i stället till riksdagen senast i samband med att budgetpropositionen presenteras och visa nya förslag. Det är bättre att den ytterligare sänkningen sker retroaktivt än inte alls.

När det så gäller införande av karensdagar beklagar jag att statsrådet inte kan lova något införande fr.o.m. 1992. Det är synd, för det vore en åtgärd av samma kaliber som att avskaffa löntagarfonderna och genomföra skattereformerna, för att visa att regeringen går från ord till handling.

Jag vill avsluta med att säga att jag kommer att ta mig friheten att med jämna mellanrum här i kammaren förhöra mig hos Bo Könberg om hur utredningen fortgår. I samband med införandet av karensdagarna borde också företagens rätt att få del av sjukdomsorsak, statistikinsamling och andra sammanhängande frågor behandlas.

Anf. 40 Statsrådet BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Stig Rindborg inledde sitt anförande med att nämna att han och jag haft förmånen både att diskutera och att samarbeta en hel del i vår tidigare tillvaro, nämligen i Stockholms läns landsting. Det är skojigt att få träffas igen på det sätt som vi nu gör. Jag tar med mig de hälsningar som jag fick om användbarheten av mina tidigare erfarenheter.

Stig Rindborg är inte riktigt nöjd med mitt svar. Han tycker att den nuvarande regeringen på den här punkten höjer skatten för företagarna. Det skulle ha varit en litet märklig åtgärd med tanke på inriktningen av hela regeringens politik, vilken Stig Rindborg också konstaterade är att förbättra villkoren för företagarna i vårt land på det att välbefindandet och välfärden må öka.

Det som skiljer oss åt gäller i första hand bedömningen av hur mycket arbetsgivaravgiften skall sänkas nästa år med anledning av sjuklöneperiodens införande. Den bedömning som gjordes i våras var att den skulle behöva

sänkas med 1,9 procentenheter. De kontrollräkningar som vi nu har gjort har fått regeringen att i stället föreslå riksdagen en sänkning på 2,3 procentenheter.

Den organisation som Stig Rindborg är verksam i, och som jag namngav i mitt interpellationssvar, har uttryckt önskemål om att få denna avgift sänkt inte med 2,3 utan med någonstans mellan 5 och 6 procentenheter. Jag vill peka på att Svenska arbetsgivareföreningen, som samlar in en hel del statistikmaterial, har kommit fram till, vilket interpellanten också nämnde, att om man utgår från 1990 års siffror skulle procentsatsen vara 3,4 i stället för 2,3. Men utgår man från 1991 års hittills kända siffror, enligt SAFs egen bedömning i en skrivelse till mig, skulle man få siffran 2,8. Tittar man på landstingen i Sverige, vilka Stig Rindborg pekade på har en mycket stor sjukfrånvaro, är det Landstingsförbundets bedömning att siffran skall vara 2,7. Skulle man välja det tal på 5–6 procentenheter som har varit uppe i debatten, och som Stig Rindborg antydde i sitt inlägg, skulle egentligen samhällets hela kostnad för sjukpengen föras över från det allmänna till företagarna, för att de skall ta hand om en mindre del av kostnaderna för detta. Det är väl skälet till att ingen annan organisation än den nu nämnda har velat lägga fram ett sådant förslag.

Vi har för 1992, eftersom avgiften gäller för 1992, gjort bedömningen att det s.k. ohälsotalet skall fortsätta att sjunka. En av de absolut viktigaste åtgärder som vi kan vidta för att få en förbättring i svenskt samhällsliv och svensk samhällsekonomi är att sänka ohälsotalet. På den punkten är jag helt övertygad om att Stig Rindborg och jag är överens. Vi har alltså gjort en relativt försiktig bedömning av att det skall fortsätta att sjunka under 1992, liksom det har sjunkit kraftigt under 1991. Det senare är också ett argument mot att använda 1990 som underlag för en bedömning avseende nästa år.

Till sist, fru talman, skulle jag för min del inte ha haft någonting emot att lägga fram ett förslag om karensdagar som kunde ha genomförts fr.o.m. nästa år. De två partier som Stig Rindborg och jag representerar pläderade i våras i programmet Ny start för Sverige för två karensdagar. Det vi har kommit överens om mellan de fyra partier som nu har bildat regering är att vi skall utreda frågan. Det innebär att vi får hålla på en bit in på det nya året. Jag har inget som helst emot att Stig Rindborg med jämna mellanrum förhör sig om hur det går. Mina intentioner är att den utredningen skall bli relativt snabb. Men den innehåller en del tekniska komplikationer som måste utredas innan regeringen bestämmer sig för om den kommer att föreslå riksdagen karensdagar eller någon alternativ förändring av bestämmelserna, som gör att man uppnår den önskvärda besparingseffekten och stimulansen för en fortsatt minskning av ohälsotalet.

Anf. 41 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret och för den utsikt vi har att ganska snart få ett beslut om inte minst karensdagarna. Samtidigt vill jag säga att varje förändring av procentenheten hjälper till att få ny fart på Sverige. Det är mycket hårt för småföretagarna i den här skarven. Vi upplever att det blir dubbla avgifter. Det är detta jag har uttryckt i mitt tal om en skattehöjning.

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Svar på interpellationer

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1991/92:18 och fråga 1991/92:92 om polisövervakningen vid större idrottsevenemang

Anf. 42 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Widar Andersson har frågat mig om jag har övervägt möjligheterna att komma till rätta med fotbollsvåldet genom riktat polisarbete och vilka mina argument är för att välja avgiftsfinansiering i stället för förändrat polisarbete. Bakgrunden till frågan är uppgifter i en tidningsintervju om att jag överväger att låta fotbollsklubbarna ta ett större ekonomiskt ansvar för polisövervakningen vid större matcher. Mot bakgrund av samma uppgifter har Sten Andersson i Malmö frågat mig hur jag avser att precisera vilka arrangörer som kan krävas på ekonomiska bidrag för nödvändiga polisinsatser.

Låt mig först säga att jag självfallet delar Widar Anderssons uppfattning att man bör försöka komma till rätta med det s.k. fotbolls- eller läktarvåldet genom bl.a. riktat polisarbete. Polisen arbetar också redan nu på det sättet. Tyvärr måste vi dock räkna med att även andra åtgärder kommer att krävas.

Frågan om polisens möjligheter att ta betalt för övervakning i vissa fall bör enligt min mening ses i ett vidare perspektiv än enbart i anslutning till problemen med idrottsvåld. Låt mig därför först kortfattat redogöra för vad som nu gäller beträffande denna fråga.

Bl.a. tävlingar och uppvisningar i sport och idrott utgör offentliga tillställningar. Den som anordnar en offentlig tillställning i vinnings syfte skall ersätta polisens kostnader för ordningshållning som föranleds av tillställningen. Härifrån görs emellertid undantag för vissa ideella föreningar, bl.a. sådana som har till syfte att främja idrottsliga ändamål. Dessa får inte åläggas någon skyldighet att ersätta polisens kostnader för övervakning av evenemanget.

Beträffande allmänna sammankomster gäller enligt nuvarande bestämmelser att den som anordnar en allmän sammankomst inte får åläggas att ersätta polisens kostnader för ordningshållning som föranleds av sammankomsten.

Frågan om avgiftsfinansiering av polisens övervakande insatser har senast behandlats i riktlinjepropositionen om förnyelse inom polisen (prop. 1989/90:155). Där konstaterade dåvarande chefen för civildepartementet att kritik förts fram i den allmänna debatten mot att polisen ibland måste satsa betydande resurser på bevakning av evenemang som anordnas i vinstsyfte, medan annan angelägen polisverksamhet får stå tillbaka av brist på resurser. Enligt hans mening skulle en annan kostnadsfördelning kunna minska polisens olägenheter i detta avseende. Som exempel på när avgiftsfinansiering kunde övervägas nämnde han musikgalor som primärt anordnas i vinnings syfte, och som kan kräva stora insatser från polisens sida för att upprätthålla ordningen på platsen. Riksdagen godtog de riktlinjer i fråga om att utreda en avgiftsfinansiering på polisens område som departementschefen förordade.

Mot bakgrund av propositionen och riksdagsbehandlingen av denna har riksrevisionsverket fått i uppdrag att utreda frågorna om avgiftsfinansiering på polisens område. Uppdraget skall redovisas till regeringen vid mars månads utgång nästa år.

Frågan om avgiftsfinansiering av polisens verksamhet är aktuell även i anslutning till det arbete med en ny ordningslag som bedrivs inom justitiedepartementet på grundval av ordningsstadgeutredningens betänkande (SOU 1985:24 Ordningslag). Utredningen hade bl.a. till uppgift att se över bestämmelserna om allmänna sammankomster och offentliga tillställningar och har i samband med detta också berört vissa frågor om avgiftsfinansiering.

Jag kan nämna att jag i det sammanhanget bl.a. överväger att föreslå att polisen skall kunna ta betalt för övervakningen vid allmänna sammankomster som utgör kommersiella arrangemang i form av s.k. pop- och rockkonserter som anordnas i vinningssyfte.

I anslutning till det arbete som nu pågår med frågorna om avgiftsfinansiering anser jag att det är naturligt att även ta upp frågan om avgifter för polisens ordningshållning vid dessa idrottsevenemang. För att ge en viss uppfattning om de resurser som kan krävas för ordningshållare i sammanhang av detta slag kan jag nämna att rikspolisstyrelsen har beräknat polisens extra kostnader till följd av fotbolls-EM nästa år till 145 milj.kr.

Jag är emellertid medveten om att det här är frågor som rymmer många svåra avvägningsproblem. Det är självklart att ändrade regler inte får utformas så att de utgör ett hinder för det viktiga och värdefulla arbete som de ideella folkrörelserna svarar för i vårt land. Och självfallet får ändrade regler inte heller utformas så att de grundlagsskyddade yttrande-, mötes- och demonstrationsfriheterna träds för när. Bl.a. därför avser jag att avvakta rikskontrollverkets redovisning av sitt uppdrag innan jag tar ställning till hur man lämpligast bör gå vidare i frågan.

Anf. 43 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag skall först tacka för svaret.

När jag läste i pressen om att statsrådet Hellsvik ville undersöka möjligheterna att idrottsföreningarna skulle betala för den polisbevakning som ansågs nödvändig vid olika arrangemang – detta slogs naturligtvis upp ganska stort – var min första, spontana reaktion att det ligger en hel del i detta. Sedan kom eftertankens kranka blekhet och jag började se vissa gränsdragningsproblem.

Det är odiskutabelt att det i dag förekommer bråk vid en del idrottsevenemang, men frågan är om man löser problemet på det här viset. De senaste dagarna har inte gjort det lättare för mig. Jag läste statsrådets svar i går och lyssnade nu till henne i kammaren. Statsrådet är inte helt entydig i vad gäller möjligheterna att framöver debitera idrottsklubbar för nödvändig polisbevakning vid deras arrangemang.

Jag blev dock litet grand förvånad när jag i går i både mitt och statsrådets husorgan läste att Stig Bertilsson (m), som är någon form av idrottsminister inom regeringen, enligt ett TT-telegram gick ut och klart deklarerade att idrotten inte skall behöva stå för poliskostnader vid sina arrangemang. Jag vet inte om det är rätt eller fel uppfattat, men jag bara noterar att det i förrgår gick ut ett TT-meddelande om detta. Det vore bra om man någorlunda exakt visste vad som gällde.

Fru talman! Det är två saker som jag främst reagerat över.

Det finns idrottsföreningar som drar mycket folk till sina matcher. Om

man beslutar att införa en lagstiftning som säger att föreningen skall betala bevakningen, ser jag en stor risk för att annan viktig verksamhet minimieras eller läggs ned, framför allt viktig ungdomsverksamhet – okej, man lägger inte ned ett ishockeylag i elitserien eller ett fotbollslag i allsvenskan bara därför att man måste betala kostnader som man inte tidigare behövt betala.

Om en förening bara har en viss summa pengar, om man anser att elitarrangemangen är de viktigaste för föreningen och om det medför en stor kostnad att betala för bevakning är risken stor för att de angelägna pengar som man i dag lägger på ungdomsverksamhet inte längre finns. Effekten blir då att man tvingas lägga ned denna ytterst viktiga verksamhet.

Fru talman! Det andra som gjorde mig litet förvånad och t.o.m. litet skrämmd var att jag fick en misstanke om – den misstanken var kanske felaktig, men jag vet att många reagerade precis som jag – att demonstrationer skulle kunna inbegripas i detta.

Om man nu skall tolka allting illvilligt, innebär det att polisen skulle kunna säga: När den här organisationen demonstrerar krävs det si och så mycket folk från polisen och därför måste föreningen betala den bevakning som polisen anser vara nödvändig. Där går enligt mening gränsen för vad man kan acceptera i ett demokratiskt samhälle.

I mitt och statsrådets hemlän anordnas sedan lång tid tillbaka den 13 november varje år en demonstration i Lund. Visserligen kan man tycka vad man vill om föreningen som arrangerar demonstrationen, men polisledningen i Lund sade i går att det kommer att krävas 160 poliser för att upprätthålla ordningen under denna demonstration – och det är inte demonstrationerna som stör ordningen utan det är utomstående. Om denna förening, som består kanske högst av ett hundratal medlemmar, som arrangerar demonstrationen skulle debiteras poliskostnaden är resultatet uppenbart: det blir ingen demonstration.

Jag hoppas att jag har missförstått det hela och att statsrådet i debatten här kan säga att det rör sig om en missuppfattning, eftersom demonstrationsrätt i Sverige 1991 och framöver inte får vara avhängig pengar.

Anf. 44 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Demokratin är en öm planta. Man måste se till att värna den. Det åligger oss allihopa som medborgare i ett land och som politiker. Demokratins starkaste sida är öppenheten och toleransen, som också kan vara dess svagaste sida, ifall man inte är beredd att noga vakta demokratins gränser.

När jag hörde och läste justitieministerns svar är det mycket som jag kan hålla med om. Men jag skulle vilja ha en specificering av justitieministern på några punkter. Jag har också ett ganska hyfsat förslag att komma med när det gäller hur man bör använda insatserna.

Till att börja med när det gäller den diskussion som statsrådet för i sitt svar om att polisen måste göra prioriteringar, tror jag att man borde överväga att slopa en del byråkrati kring många folkrörelsers, föreningars och organisationers arrangemang såsom smärre lotteritillstånd och smärre mötestillstånd. Det finns en hel del onödig, tidskrävande och säkert dyrbar byråkrati som man kunde avskaffa. Det skulle upplevas som väldigt positivt av folkrörelserna och av organisationerna.

Statsrådet för i sitt svar en diskussion om det riktade polisarbetet, som jag har uppmärksammat i min fråga. Jag menar att aktionerna mot våldet, framför allt runt omkring idrotten, bör riktas in mer speciellt på de uppvigglare som oftast är yrkeskriminella och som befinner sig långt ute på den extrema högerkanten. För hela Sveriges del handlar det kanske om 200–300 personer. Man skall inte betrakta det våld och de oroligheter som uppkommer vid en fotbollsmatch eller en ishockeymatch som ett massproblem. De allra flesta människor som går på fotboll och ishockey är vanliga, hyggliga och hederliga människor som inte alls är intresserade av våld eller uppror. Men det finns ett litet antal som söker sig dit där människor samlas.

Om polisen skall uppleva det som meningsfullt att sätta in sitt spaningsarbete mot dessa människor, måste det kanske till justeringar i straffsatserna. Man borde se över vilka straff som är lämpliga att utdöma för dessa personer, så att inte polisen spanar och åklagaren anhåller utan att det blir så mycket mer. Om ingreppen skall vara verkningsfulla, måste det också finnas adekvata straffsatser.

Jag har alltså två förslag. Det första förslaget är att man skall överväga att slopa byråkratin kring tillståndsgivning och sådant – smärre lotterier, möten och arrangemang när det gäller folkrörelser och föreningar.

Det andra förslaget innebär att man skall se över straffsatserna beträffande dem som uppenbart uppviglar och ställer till våld och bråk inom idrotten.

Anf. 45 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag delar Widar Anderssons oro för utvecklingen, den oro som kommer till uttryck i interpellationen. Jag skulle vilja ta upp problemet från en något annorlunda synvinkel. I somras ville Unga örnar i Norrköping genomföra en stor manifestation mot rasism och främlingsfientlighet. Det var 7 000 barn och ungdomar som hade målat plakat och förberett sig för denna manifestation. Nu blev det ingen manifestation. Skälet var att polisen tyvärr inte kunde bevilja tillstånd, eftersom det samtidigt på samma ort skulle spelas en fotbollsmatch mellan IFK Norrköping och AIK. Min slutsats av detta är inte alldeles givet att det var fel av polisen att göra denna prioritering, även om justitieministern säkert förstår vilket dilemma och vilken vända detta orsakade inte minst bland barnen. Däremot menar jag att detta är en oerhört allvarlig varningssignal om vart detta våld håller på att föra oss, vilket gränsland vi håller på att hamna i.

Vi har läst i tidningarna att en rad arrangemang nästa sommar hotas med anledning av fotbolls-EM. Hultsfredsfestivalen och andra stora arrangemang har nämnts. Därför menar jag att frågan är befogad: Vad får ett arrangemang av detta slag kosta? Jag menar då inte kostnader i form av pengar, utan i form av yttrandefrihet, begränsning av friheten för andra människor.

För mig finns det inte något givet svar på den frågan. Det är ett oerhört svårt dilemma. Men vi måste vara måna om en rättvis behandling. I båda dessa fall, när det gäller fotbollen och manifestationen, handlar det om barn och ungdomar. Det är oerhört viktigt att vi ger konsekventa besked, att vi ger lika signaler. Med samma rätt som man kan ställa krav på att en arrangör av en demonstration skall uppfylla vissa villkor, menar jag att man måste

kunna ställa motsvarande krav på arrangörer av fotboll. Jag menar då inte att avgifter eller att polisen rustar sig till tänderna skulle vara lösningen. Det finns andra krav man kan ställa när det gäller antal åskådare, utformningen av arrangemanget, antal ordningsvakter och annat. Det är snarare den vägen man måste gå för att åstadkomma lika behandling. Det är den principen som måste vara vägledande, att alla behandlas lika. Det är bäst att lägga till att jag är en stor älskare av fotboll och tycker om att gå på fotboll, så det handlar inte om något slags misstänksamhet mot fotbollen som sådan. Vad jag är ute efter är lika behandling.

Jag vill komplettera Widar Anderssons fråga: Delar justitieministern min oro för att vi med anledning av fotbolls-EM håller på att bege oss in i ett gränsland? Delar justitieministern uppfattningen att det är viktigt att man från polisens sida, när man beviljar tillstånd, värnar om principen att alla skall behandlas lika? Ett besked på denna punkt är viktigt för många.

Anf. 46 STEN SÖDERBERG (nyd):

Fru talman! Statsrådet! Ny Demokrati ser av många skäl med gillande på att man i fortsättningen överväger att ta betalt för rent kommersiella offentliga tillställningar. Till skillnad från Widar Andersson förstår vi att tillståndsbyråkratin behövs, inte minst för att ge ordningspolisen den information som behövs för ordningspolisens planering och övervakning i samband med offentliga tillställningar och allmänna sammankomster.

Till slut vill jag understryka att vi i Ny Demokrati utgår från att det är självklart för statsrådet att inte ens överväga att ta betalt för grundlagsskyddade rättigheter i samband med demonstrationer. Det sista behövde jag väl egentligen inte nämna, men jag vill ta upp även den saken, eftersom det råder oklarheter.

Anf. 47 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Jag vill första kommentera en fråga som har varit mer eller mindre tydligt gemensam för samtliga talare, nämligen oron för att jag är beredd att göra ingrepp i våra grundläggande rättigheter. Jag vill klarlägga detta genom att ytterligare en gång peka på vad jag sade i mitt svar, nämligen att ändrade regler inte får utformas så att de grundlagsskyddade yttrande-, mötes- och demonstrationsfriheterna träds för när. Det är en väsentligt punkt i mitt svar och i min egen uppfattning.

Jag pekade vidare i mitt svar på att reglerna inte heller får utformas så att de utgör ett hinder för det viktiga och värdefulla arbete som de ideella folkrörelserna svarar för i vårt land.

Sedan till de andra frågorna och resonemangen. När denna fråga kom upp var det som en bisats i ett stort resonemang om våldet i samhället. Det var en bisats från min sida som resulterade i en separat artikel. Det har jag ingen-ting emot. Tvärtom tycker jag att det är bra att vi får upp denna fråga till diskussion och att vi vågar ta i de problem vi möter och det problem som Lars Stjernkvist tar upp – oron för vad som håller på att hända.

Det primära för mig när jag i en bisats tog upp fotbolls-EM och vad det kan få för konsekvenser var att vi måste hitta lösningar för att stävja våldet, och att jag därför hade för avsikt att ta initiativ till en diskussion med idrotts-

rörelsen. Jag kommer också – förhoppningsvis är tiden bestämd före lunch – att tillsammans med statsrådet Bo Lundgren, som ansvarar inom finansdepartementet för dessa frågor, och civilministern, som har hand om ungdomsfrågorna, ha en gemensam sittning med företrädare för Riksidrottsförbundet. Det primära för oss är att diskutera hur vi skall komma till rätta med våldet, där idrottsorganisationernas ansvar, och det är mycket mer än ett ekonomiskt ansvar, är en av de stora frågorna.

När det sedan gäller vad dagens åtgärder för att klara idrottsvåldet innebär för annan verksamhet är det naturligtvis viktigt att alla behandlas lika. Men vi måste vara på det klara med att vi har begränsade polisresurser i dag. Vi har i och för sig många polistjänster, men de är inte besatta. Vi har nämligen för få utbildade. Det försöker också den borgerliga regeringen göra någonting åt genom att öka intagningen till polishögskolan, så att vi skall få det lättare att klara av de problem som finns.

Självfallet skall vi arbeta för att plocka bort så mycket byråkrati som möjligt. Om inte mitt minne sviker mig helt har det för något eller några år sedan skett en viss förenkling på just en punkt som Widar Andersson tog upp, nämligen lotteritillstånd. Jag har ett minne av att jag i min egen kommun tidigare var med om att förordna en kommunaltjänsteman som fattade beslut i lotteriärenden, efter ett övertagande från polisen. Det finns säkert mycket mer som kan göras på de områdena, men jag tror att vi i första hand måste gripa oss an attitydfrågan och föra diskussioner om vad vi med gemensamma resurser kan göra för att komma åt våldet kopplat till idrottsverksamhet.

Anf. 48 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Jag tycker att det är bra och positivt och förtydligande att statsrådet här så klart talar om att ett eventuellt kommande förslag inte kommer att innebära någon som helst ändring vad gäller friheten att demonstrera och friheten att hålla t.ex. politiska sammankomster.

Jag frågade: Vem bestämmer vad? Statsrådet har inte sagt här klart och tydligt att idrottsföreningarna framöver skall betala för den polisbevakning som anses nödvändig, men precis motsatsen gjorde faktiskt den s.k. idrottsministern i går, enligt ett TT-meddelande. Det här kan skapa oklarheter hos idrottsföreningar runt om i landet. Men att vi är överens om den fria demonstrationsrätten är jag glad och tacksam över.

Låt mig, fru talman, bara något kommentera vad som sagts av ett par av deltagarna i debatten.

Widar Andersson säger att det inte behövs någon byråkratisk process för att tillåta smärre möten. Det låter bra, men var någonstans skall man dra gränsen? Är det vid 10, 15, 20, 30, 40 eller 50 deltagare? Skall det vara om det gäller en organisation som har gjort sig känd för att ibland skapa bråk? Det är en mycket mycket svår gränsdragning.

Sedan skulle jag vilja ta död på talet om högerextremister och extrema högerkrafter. De som genom åren har skapat de största problemen för polisen här i landet har varit extrema grupper på vänsterkanten.

Lars Stjernkvist tog upp någonting som faktiskt prövats i andra länder, nämligen att söka minimera antalet åskådare. Jag tycker att det är att gå ett steg tillbaka. Om människor vill gå på fotboll eller ishockey och det finns en

arenakapacitet för detta, skall de inte få lov att hindras, därför att en minoritet av ligister och huliganer bär sig illa åt. Dem måste samhället kunna ta hand om på ett annat sätt.

Anf. 49 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag vill beröra några punkter här. De attityder som justitieministern nämner är givetvis grundläggande och viktiga på den medborgerliga nivån, och detta är en av de allra viktigaste frågorna för folkrörelser, organisationer, sammanslutningar osv. Men då måste folkrörelsen eller organisationen också känna att den har större frihet och större möjligheter än i dag.

Man borde se över en rad saker som upplevs som onödiga eller byråkratiska och som faktiskt binder folkrörelserna i ett visst arbetsmönster som inte är så bra, exempelvis kravet på väldigt dyra ordningsvakter när man genomför ett arrangemang. Det vore bra om justitieministern kunde fortsätta det arbetet i sitt departement, för det här tror jag är väldigt viktigt.

Myndigheternas attityder måste så att säga gå hand i hand med vanligt folks. Det medborgarna anser måste försvaras och upprätthållas av myndigheterna. Vi politiker har tre möjligheter att styra därvidlag: lagar, regleringar och pengar. Det är vårt sätt att kunna styra, utöver att driva opinion och föra samtal.

Om nu Sten Andersson i Malmö är så snarstucken att han tog illa upp för att jag talade om extremister långt ut på högerkanten, vill jag säga att jag inte menade moderata samlingspartiet. Men Sten Andersson kan faktiskt inte ha undgått att se att det finns ett antal ungdomar – 200 eller 300, enligt olika uppskattningar – som tillhör organisationer långt ute på den nynazistiska kanten och att en stor del av problemet finns där.

Det här måste påverka också polisens arbete, och då är det viktigt att det finns straffsatser som gör polisens spaningar och ingripanden värda någonting. Jag tycker att det är viktigt att se över detta.

Polisens arbete är ofta hårt och svårt, och det är viktigt att den öppna och toleranta demokratin försvarar sina gränser, att vi inte väljer att vika undan, vända andra kinden till, när sådana här tendenser dyker upp.

Anf. 50 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Stoppa våldet är målet, säger justitieministern, och det är vi naturligtvis överens om. Vi deltar i den här debatten därför att vi är uppörda och bedrövade över det våld som finns.

Jag misstänker att den punkt där vi i första hand skiljer oss åt handlar om det som Widar Andersson tog upp i sitt första inlägg, nämligen: Vad är det som orsakar våldet och vilka är det som orsakar det? Jag delar Widar Anderssons slutsats att det – dess bättre, säger jag, för det vore förskräckligt om motsatsen vore sann – handlar om en liten klick som fungerar som uppvigglare och som utnyttjar de här arrangemangen för att skapa oro och orsaka våld.

Det finns många tecken på att det faktiskt är så. Det är bl.a. dokumenterat i Sportnytt för ett par söndagar sedan, där man på ett bra sätt speglade stämningen på en ståplatsläktare här i landet. Också många av dem som själva ingår i hejklackarna har vittnat om detta.

Det förvånar mig, och det gör mig också litet upprörd, att polisen trots det inte har tagit den omständigheten på tillräckligt stort allvar. För polisens del vore det ju en tröst, och det skulle onekligen underlätta arbetet, om problemet kunde avgränsas till att handla om en mindre grupp.

Jag tror inte att lösningen är fler och bättre utrustade poliser. Jag tycker inte heller att vi kan acceptera priset, som tydligen justitieministern ändå var inne på, nämligen att fotbollsvåldet gör att vi måste begränsa friheten för andra arrangörer av offentliga arrangemang. Jag anser att det priset är oacceptabelt.

Grundprincipen måste vara att vi ställer samma krav på alla. Det är inte minst viktigt när det gäller ungdomar att oavsett om de är fotbollsälskare eller musikälskare skall de mötas av samma besked.

Då finns det från polisens sida medel att tillgripa. Man kan ställa krav på arrangörerna, och som yttersta "vapen" kan man naturligtvis i nödfall säga att det beviljas inget tillstånd.

I Unga örners fall, som jag berättade om i mitt första inlägg, handlade det om att det behövdes *en* polisman för ordningshållningen. Det kunde inte polisen avsätta. Vid fotbollsmatchen mellan IFK Norrköping och AIK behövdes 300 poliser för att hålla ordning. Man klarade ändå inte ordningshållningen.

Det är klart att den typen av mycket svåra avgöranden från polisens sida skapar osäkerhet. Människor undrar om principen om lika behandling faktiskt gäller.

Anf. 51 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först till Sten Anderssons oro över olika budskap. Jag kan då säga att mitt interpellationssvar är utformat efter diskussion med den ansvarige ministern i finansdepartementet, Bo Lundgren. Han är alltså väl medveten om vad det är för budskap jag har fört fram och har ställt sig bakom detta budskap. Entydigare kan det då knappast vara.

Widar Andersson är inne på attitydfrågan och talar om strängare straff. Jag är inte beredd att föra diskussionen från den utgångspunkten. Däremot tror jag att det är viktigt att vi får möjlighet till snabbare reaktioner. Det tror jag är viktigare än strängare påföljder.

Slutligen Lars Stjernkvist. Vi är överens om att vi vill stoppa våldet. Jag tror att våra chanser att göra detta är störst, om vi för en dialog med idrottsorganisationerna.

Hos oss har, tack och lov, våldet inte någon större omfattning. I England, där man ju har haft mycket stora problem, har trenden vänt, i vart fall enligt den information som jag har lyckats få. Man menar att det håller på att bli bättre i England. Man menar också att det hänger samman med att idrottsklubbarna har tagit större ansvar, och då är det inte fråga om ett ekonomiskt ansvar, för att tydligt markera att man inte accepterar våldsamt eller störande beteende i samband med idrottsevenemang.

Sedan är jag helt överens med Lars Stjernkvist om att alla skall behandlas lika. Men samtidigt måste vi också vara överens om att när vi har begränsade resurser och det kanske kommer åtskilliga tillståndsansökningar för ett och

samma tillfälle, kan inte alla få möjlighet att genomföra sitt arrangemang. Då bör det rimligen vara fråga om "först till kvarn".

Jag, som kommer från en kommun där det finns mängder av grupper som tycker om att demonstrera, vet av erfarenhet att vissa ibland har fått vänta till ett senare tillfälle, för att polisens resurser inte är tillräckliga. Men det viktiga är ju att vi även i den situationen har en likabehandling, så att man inte automatiskt prioriterar vissa grupperingar. Vi måste inse att vi inte kan bygga upp en organisation för topparna.

Anf. 52 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Fru talman! Statsrådet säger att hon har diskuterat interpellationssvaret, innan det blev definitivt, med skatteminister Bo Lundgren. Det har jag ingen anledning att det minsta ifrågasätta. Men idrotten är faktiskt en företeelse som berör hela svenska folket. Alla – om man nu skall använda uttrycket "hög som låg" – är intresserade av någon form av idrott, och många engagerar sig i frågan om våldet i anslutning till idrottsevenemang. Man kan säga att jag inte skall visa brist på partiloyalitet genom att fortsätta bråka om kostnadsansvaret för polisbevakning, men jag kallar det för missriktad partiloyalitet, om jag skulle avstå från att begära klart besked.

Den som är utsedd till Sveriges "idrottsminister" har sagt att arrangörerna inte skall behöva betala för polisinsatser i samband med idrottstävlingar. Det har via TT gått ut i många medier. Jag hoppas att justitieministern förstår att motstridiga budskap skapar oklarhet i djupa led inom idrottsrörelsen.

Widar Andersson vidhåller fortfarande att byråkratin skall minska i omfattning. Jag tycker om att det blir mindre byråkrati. Där är vi helt överens. Men det är fråga om vilken byråkrati som skall minska i omfattning. Jag är inte så säker på att det är bra att tillåta smärre möten.

I Malmö har under de senaste månaderna ett antal demonstranter, inkl. SSU, varje måndag demonstrerat mot riksdagens beslut att bygga en bro mellan Malmö och Köpenhamn. Då går ett femtontal ungdomar och sätter sig på gatan när trafiken är som mest intensiv. Polisen säger att det är tveksamt om det går att ingripa mot sådana demonstrationer.

Dessa demonstrationer irriterar så klart många människor. Biltrafiken fungerar inte, och leveranser av varor kommer inte fram som de skall på grund av att vissa tar lagen i egna händer. Baserat på dagens lagstiftning kan man tydligen agera på det sättet. Det är en sådan situation som jag inte vill skall uppstå.

Anf. 53 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Det är nog som justitieministern säger när det gäller idrottsklubbarna i England. Situationen har blivit mycket bättre. Det beror dels på att klubbarna har tagit sitt ansvar, dels på att en del av uppviglarna, de yrkeskriminella, rent av mördarna, sitter i fängelse och kommer att göra det ganska länge. Det är ett attitydarbete, idrottsklubbarnas ansvar och riktade insatser från polisen som har gått hand i hand. Man har försökt att minska ned tendenserna till att leka krig utanför fotbollsarenorna – som också har hetsat stämningen.

Mitt politiska engagemang i den här frågan är att lika väl som den borger-

liga regeringen har en klar huvudinriktning när det gäller att släppa kapitalet fritt och att avbyråkratisera reglerna, som är det bärande i den borgerliga ideologin, är det för mig som socialdemokrat så, att släpp gärna kapitalet fritt. Det kan ingen hindra er från. Men släpp i så fall folkrörelserna fria. Ett problem i dag är att många folkrörelser är sammanbundna med stat och myndigheter att det kan vara svårt att se vad som är skillnaden. Vid kampanjer mot det ena eller det andra går stat och folkrörelse hand i hand. Lagar, regleringar och bestämmelser hindrar den fria folkrörelseverksamheten och hindrar folk från att sluta sig samman och försvårar för nya rörelser att etablera sig.

Okej, släpp kapitalet fritt. Men släpp i så fall folkrörelserna fria så att vi kan få full rulle i samhället.

Anf. 54 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Först, Sten Andersson i Malmö, skall vi göra klart att Sveriges statsminister inte har utsett den idrottsminister som Sten Andersson talar om. Det är massmedia som har utsett en person som idrottsminister. Den som statsministern har utsett som idrottsminister är statsrådet Bo Lundgren, hos vilken jag har förankrat mitt svar. Det bör väl vara tydligt nog när det gäller vilket budskap som givits.

Vi vill också släppa folkrörelserna fria, Widar Andersson. Jag tycker att det är viktigt att vi tar denna diskussion om våldet i samband med idrottsrörelsen. Problemet är inte bara ett våldproblem, det är också ett problem för idrottsrörelserna. Idrottsrörelsen får inte någon god PR av att dessa våldshandlingar förekommer i samband med idrottsutövning. Jag är övertygad om att vi är helt överens på den punkten, dvs. att vi alla måste hjälpas åt för att komma till rätta med detta problem.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:53 till konstitutionsutskottet
1991/92:72 till socialförsäkringsutskottet

10 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 12 november

1991/92:43 av Ulla Pettersson (s) till statsrådet Beatrice Ask om mediaundervisningen i skolan:

Mediautbudet är stort och växande. Det finns ett stort behov av att barn och ungdomar lär sig analysera de olika medierna till form och innehåll. Medieundervisningen i grundskolan har visat sig ha brister. Bland annat påvisas detta i Karin Stigbrands doktorsavhandling "Mediekunskap i skolan" och i utredningar av SÖ och flera länsskolnämnder.

Skolminister Beatrice Ask har aviserat nya direktiv till den läroplanskommitté som pågår. Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Ask

– vad hon avser att göra för att förbättra medieundervisningen i skolan samt

– om läroplanskommittén kommer att få nya direktiv av denna innebörd?

11 § Kammaren åtskildes kl. 12.30.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 23 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Prot. 1991/92:24
13 november 1991

Onsdagen den 13 november

1 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott	1
2 § Val av suppleanter i vissa utskott	1
3 § Justering av protokoll.	1
4 § Svar på interpellation 1991/92:7 om åtgärder mot främlingsfient- lighet	2
Bostadsminister Birgit Friggebo (fp)	
Gudrun Schyman (v)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Kjell Eldensjö (kds)	
Gullan Lindblad (m)	
Maj-Lis Löow (s)	
Karin Israelsson (c)	
Hans Göran Franck (s)	
Harriet Colliander (nyd)	
Sten Söderberg (nyd)	
5 § Svar på interpellation 1991/92:13 om legitimation av naprapater	26
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Birger Andersson (c)	
Per Stenmarck (m)	
Elisabeth Fleetwood (m)	
Gullan Lindblad (m)	
6 § Svar på interpellation 1991/92:23 om försäkring för sjuklönkost- nader	32
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Karin Israelsson (c)	
7 § Svar på interpellation 1991/92:32 om sjuklönereformen	36
Statsrådet Bo Könberg (fp)	
Stig Rindborg (m)	
8 § Svar på interpellation 1991/92:18 och fråga 1991/92:92 om polis- övervakningen vid större idrottsevenemang	40
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Sten Andersson i Malmö (m)	
Widar Andersson (s)	
Lars Stjernkvist (s)	
Sten Söderberg (nyd)	
9 § Hänvisning av ärenden till utskott	49
10 § Anmälan om interpellation 1991/92:43 av Ulla Pettersson (s) om mediaundervisningen i skolan	49

